

Volný čas žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na Českolipsku

Bakalářská práce

Studijní program:

B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor:

Speciální pedagogika pro vychovatele

Autor práce:

Hana Lajerová

Vedoucí práce:

Mgr. Zdeňka Braumová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání bakalářské práce

Volný čas žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na Českolipsku

Jméno a příjmení: Hana Lajerová
Osobní číslo: P18000222
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Zjistit, jakým způsobem tráví volný čas žáci se speciálními vzdělávacími potřebami na druhém stupni běžných základních škol.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník, rozhovor

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.
HOFBAUER, B., KAPLÁNEK, M., ed. 2010. Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Opuscula. ISBN 978-80-7394-240-3.
KAPLÁNEK, M. a kol., 2017. Volný čas a jeho význam ve výchově. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1250-8.
PÁVKOVÁ, J., 2014. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7290-666-6.
POSPÍŠILOVÁ, H. ed., 2010. Mládež, hodnoty a volný čas. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-7409-036-3.

Vedoucí práce:

Mgr. Zdeňka Braumová
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

2. dubna 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 2. dubna 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

30. června 2021

Hana Lajerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Zdeňce Braumové za odborné vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské práce. Mé poděkování patří všem ochotným pracovníkům volnočasových organizací pro děti a mládež na Českolipsku, bez jejichž spolupráce by nemohl být realizován můj průzkum. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Název bakalářské práce: Volný čas žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na Českolipsku

Jméno a příjmení autora: Hana Lajerová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2020/2021

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zdeňka Braumová

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývala důležitou úlohou volného času v životě dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Konkrétně sleduje možnosti volnočasových aktivit pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (vyjma žáků se specifickými poruchami učení a chování a žáků nadaných), jak je nabízejí volnočasové organizace na Českolipsku. Teoretická část definovala pojem volný čas, potřebu jeho pedagogického ovlivňování, speciální požadavky, funkce, obsah a cíle výchovy ve volném čase, faktory, které ho ovlivňují a volnočasová zařízení pro děti a mládež. Pozornost byla věnována také charakteristice žáků staršího školního věku z vývojového hlediska a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich volnému času. Praktická část popisovala metodologii průzkumného šetření, analýzu a interpretaci dat získaných dotazníkovým šetřením a rozhovory. Na základě provedené analýzy byly zodpovězeny průzkumné otázky a objasněn cíl bakalářské práce.

Klíčová slova

volný čas, volnočasové aktivity, organizace volného času pro děti a mládež, žáci staršího školního věku, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Title of Bachelor Thesis: Free Time of Pupils with Special Educational Needs in the Česká Lípa Region

Author: Hana Lajerová

Academic year of the bachelor thesis submission: 2020/2021

Supervisor: Mgr. Zdeňka Braumová

Annotation

The presented bachelor thesis dealt with the critical role of free time in the lives of children with special educational needs. Specifically, it mapped the possibilities of free time activities for pupils with special educational needs (except for pupils with specific learning disabilities and the behaviour of gifted pupils), as offered by leisure organizations in the Českolipsko regio. The theoretical part defined free time; the need for its pedagogical influence; special requirements, functions, content and goals of leisure for children and young people. Attention was also paid to the characteristics of older school-age pupils from the developmental point of view and pupils with special educational needs and their free time. The practical part described the research survey methodology, analysis and interpretation of data obtained by questionnaire survey and interviews. Based on the performed analysis, research questions are answered.

Keywords

free time, free time activities, organisation of free time for children and youth, pupils of older school-age, pupils with special educational needs

Obsah

SEZNAM GRAFŮ	10
ÚVOD.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Pojetí volného času.....	13
1.1 Definice volného času	13
1.2 Historie volného času	14
2 Pedagogické ovlivňování volného času.....	16
3 Výchova a volný čas dětí a mládeže.....	19
3.1 Funkce výchovy dětí a mládeže ve volném čase	20
3.2 Požadavky na výchovu dětí a mládeže ve volném čase	21
3.3 Obsah výchovy dětí a mládeže ve volném čase	21
3.4 Cíle výchovy dětí a mládeže ve volném čase	22
3.5 Faktory ovlivňující trávení volného času dětí a mládeže	22
3.5.1 Rodina a volný čas dětí	22
3.5.2 Škola a volný čas dětí.....	23
3.5.3 Sdružování dětí.....	23
3.5.4 Institucionální zajištění volného času dětí	23
3.6 Zařízení volného času pro děti a mládež	24
3.6.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	24
3.6.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení	26
3.6.3 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu	26
3.6.4 Nestátní neziskové organizace	27
3.6.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.....	27
4 Charakteristika staršího školního věku	28
5 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami	29
5.1 Volný čas žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	30

PRAKTICKÁ ČÁST	37
6 Cíl průzkumu	37
6.1 Metody průzkumu.....	37
6.2 Prostředí průzkumu.....	38
6.3 Průzkumný vzorek	39
6.4 Analýza a interpretace dat	39
6.4.1 Výsledky dotazníkového šetření	39
6.4.2 Výsledky rozhovorů	49
7 Vyhodnocení průzkumných otázek	52
7.1 Návrh doporučení pro praxi.....	53
8 Závěr	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH	61

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zastoupení mužů a žen	39
Graf 2: Délka praxe vedoucích volnočasových aktivit	40
Graf 3: Druh pracovního poměru vedoucích volnočasových aktivit	40
Graf 4: Vzdělání vedoucích volnočasových aktivit	41
Graf 5: Počet respondentů z jednotlivých organizací	41
Graf 6: Délka působení organizace	42
Graf 7: Věk dětí, kterým jsou určeny volnočasové aktivity	42
Graf 8: Nabídka volnočasových aktivit pro děti se SVP.....	43
Graf 9: Důvody, proč nejsou volnočasové aktivity pro děti se SVP.....	43
Graf 10: Využití nabídky volnočasových aktivit dětmi se SVP	44
Graf 11: Typy postižení dětí se SVP.....	44
Graf 12: Způsob informování o volnočasových aktivitách.....	45
Graf 13: Osobní zkušenost s dítětem se SVP.....	45
Graf 14: Kdo informoval o SVP dítěte	46
Graf 15: Výskyt problémů při přijímání dítěte se SVP do organizace	46
Graf 16: Výskyt problémů při začleňování dítěte se SVP do kolektivu	47
Graf 17: Výskyt šikany vůči dětem se SVP.....	48
Graf 18: Nabídka online aktivit v době pandemie covid-19	48

ÚVOD

Volný čas představuje pro většinu z nás odpočinek a relaxaci po splněných povinnostech, možnost věnovat se svým zálibám a koníčkům podle vlastního rozhodnutí. Děti se musí se svým volným časem teprve naučit zacházet a smysluplně ho využívat. V tom jim mají pomáhat rodiče, školy a volnočasové organizace, které pro ně připravují řadu pravidelných i jednorázových, organizovaných i neorganizovaných aktivit. Jaká je z tohoto pohledu situace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami? Mohou v rámci těchto organizací trávit volný čas s ostatními dětmi? Právě tomuto tématu je věnována předkládaná bakalářská práce.

Během své pedagogické praxe jsem měla možnost poznat několik dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, z pozice učitelky na druhém stupni běžné základní školy. Zajímalo mě, jestli v současné době inkluzivních tendencí mají možnost sociálního začleňování při volnočasových aktivitách. Volný čas je pro vytváření sociálních kontaktů, přátelství a kamarádství vhodnějším prostorem než vyučování, které se musí striktně řídit vzdělávacími dokumenty. Při volnočasových aktivitách může vzhledem k zájmovosti docházet ke stírání rozdílů. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami mohou vyniknout a zažít pocit úspěchu.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví volný čas žáci se speciálními vzdělávacími potřebami na druhém stupni běžných základních škol. Dílčí cíl spočíval v oslovení volnočasových organizací na Českolipsku zprostředkovávajících aktivity dětem staršího školního věku s SVP a zájem jejich rodičů o nabízenou činnost.

Teoretická část bakalářské práce byla vypracována na základě studia odborné literatury a internetových zdrojů. Je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole jsou uvedeny definice volného času a jeho historický vývoj. Druhá kapitola popisuje potřebu pedagogického ovlivňování volného času. Třetí kapitola se věnuje specifickým požadavkům, funkcím, obsahu, cílům a faktorům ovlivňující volný čas dětí a mládeže a organizacím pro ně určeným. Protože je bakalářské práce zaměřena na děti staršího školního věku, charakterizuje čtvrtá kapitola tento věk z hlediska vývojové psychologie. Pátá kapitola je věnována dětem se speciálními vzdělávacími potřebami staršího školního věku a jejich volnému času.

Praktická část bakalářské práce, vypracovaná na základě získaných dat z dotazníkového šetření a rozhovorů, přináší odpovědi na průzkumné otázky:

1. Nabízejí volnočasové organizace působící na Českolipsku volnočasové aktivity dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?
2. Mají děti se speciálními vzdělávacími potřebami o nabízené aktivity zájem?
3. S jakými problémy se setkávají vedoucí volnočasových aktivit při začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu?

Dotazníkového šetření se účastnili zaměstnanci volnočasových organizací pro děti a mládež na Českolipsku. Rozhovory byly vedeny s jejich vedoucími pracovníky.

TEORETICKÁ ČÁST

„Vyhledejme, co máme s ostatními společného, ne co nás od nich dělí“ (John Ruskin).

1 Pojetí volného času

Mluvíme-li o volném čase, vyvolává v nás většinou příjemné představy. Ve volném čase se můžeme věnovat činnostem, které nás baví, máme je rádi a přinášejí nám radost a uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme. Činnosti, které spadají do sféry povinností, vykonávat musíme, ať chceme, nebo ne. Hranice mezi sférou povinností a volného času není zcela jednoznačná a nelze ji přesně vymežit. „To, co někdo pocituje jako povinnost, může být pro jiného příjemnou zábavou a naopak“ (Pávková a kol. 2008, s. 9).

1.1 Definice volného času

Volným časem disponovali lidé v každé historické době. Rozsah volného času i jeho význam se proměňovaly současně s materiálními a sociokulturními podmínkami ve společnosti. Je zřejmé, že význam volného času narůstal spolu s jeho rozsahem. Významným obdobím ve vývoji volného času byla průmyslová revoluce, kdy došlo k jasnému oddělení času práce a času volna. Lidé tak získali prostor, který měli pro sebe nebo pro svou rodinu. Volný čas nabyl novou hodnotu (Knotová 2011).

Z rozdělení času na čas práce a čas volna vychází většina definic volného času, které se liší více či méně svými formulacemi. Příklady několika vymezení pojmu volný čas – volný čas představuje:

- časový prostor, kdy člověk může svobodně rozhodnout o svých činnostech,
- čas zbývající po splnění rozmanitých povinností (negativní pojetí),
- čas nezávislého a svobodného rozhodování pro činnosti (pozitivní pojetí)
- čas, se kterým člověk může nakládat podle svých zájmů,
- doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, o vlastní fyzické potřeby včetně spánku,
- opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil,
- čas, ve kterém se můžeme věnovat činnostem, které máme rádi, baví nás, přinášejí radost a uvolnění, chceme a můžeme je dělat (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 68).

Nešpor (2020) definuje v Sociologické encyklopedii volný čas obecně jako „čas, v němž člověk nevykonává činnost pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce nebo z nutnosti zachování svého biofyziologického či rodinného systému“. Hofbauer (2004, s. 13) dodává, že „přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábavu (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)“. Pokud vnímáme volný čas také jako možnost navazování sociálních kontaktů a osvojování si různých hodnot, pak je nejen zdrojem zábavy, relaxace a příjemných prožitků, ale stává se také, jak uvádí Pospíšilová (2010), prevencí sociálně patologických jevů a výchovou k hodnotám. V tomto smyslu má své opodstatnění pedagogické ovlivňování volného času zejména dětí a mládeže.

Můžeme se také setkat s pojmem polovolný čas. Jeho definice vychází z poznatku, že oblast volného času a oblast povinností není možné přesně oddělit. Existují povinnosti, které člověk vykonává rád, a volnočasové aktivity, které nejsou jen zábavou, ale přinášejí i užitek – např. kutilství, pěstitelství, chovatelství (Pávková 2014).

1.2 Historie volného času

První vymezení volného času je připisováno Aristotelovi, který ve starověkém Řecku chápal volný čas jako čas k přemýšlení, k diskusím s přáteli, k četbě poezie a poslouchání hudby. Volný čas tedy nebyl spojený s odpočinkem nebo nicneděláním, ale byl spojený s vědou a filosofií. Pro období středověku je charakteristické dominantní postavení církve, proto je volný čas spojován především s modlitbou, ale je už také chápán jako čas oddechu po práci. V období renesance byla nejdůležitější částí života práce a v době odpočinku měl člověk nabrat nové síly pro další práci. V této době se objevují také utopistické teorie o životě a trávení volného času (Knotová 2011).

Jak již bylo zmíněno, důležitý mezník v trávení volného času představovala průmyslová revoluce probíhající v 18.–19. století. Pracovní doba se postupně zkracovala a dělníci tak získávali více času na regeneraci sil, ale také na sebevzdělávání, rozvoj zájmů, na sociální a veřejnou činnost. Objevovaly se aktivity různého zaměření – vzdělávací, hudební, divadelní, tělovýchovné či turistické, vznikaly kluby, dělnické domy, zájmové organizace. Nejprve byly tyto aktivity a činnosti určeny dospělým, až

později dětem a mládeži. Lidé si uvědomili, že i děti potřebují volný čas trávit smysluplně, jinak mohou mít jejich aktivity nevhodný nebo dokonce protispolečenský charakter. Můžeme zde hovořit o počátcích výchovy ve volném čase (Pávková a kol. 2008).

V průběhu 20. století se výchova ve volném čase v závislosti na politickém rozdělení Evropy ubírala dvěma směry. V zemích západní a severní Evropy se rozrůstalo množství i činnosti stávajících sdružení a zařízení. Činnost organizací se stále více přibližovala potřebám, zájmům i sociálním problémům mladých lidí. Kromě různých typů zařízení vznikaly také například sítě hřišť a parků pro děti, domů mládeže a kultury, sportovních či turistických zařízení, letních táborů. Jiným směrem byla zaměřena výchova ve volném čase v tehdejší Sovětské svazu a po druhé světové válce také v dalších zemích východní Evropy. Vznik volnočasových zařízení a jejich činnost byly pod přímým vlivem státu a jeho ideologie. Významným specifickým se staly školní družiny a lidové školy umění. Vedle monopolní organizace dětí a mládeže neexistovaly žádné alternativní možnosti trávení volného času (Pávková a kol. 2008).

Výrazné politické, společenské i ekonomické změny, kterými Evropa prošla v devadesátých letech 20. století, se samozřejmě projevily také v pojetí výchovy dětí a mládeže ve volném čase a v činnosti volnočasových organizací. Důležitou součástí výchovy ve volném čase se stala výchova k občanství, k demokracii, ke spoluúčasti na vlastních aktivitách i životě své školy či obce. Do činnosti volnočasových organizací přibýly další cílové skupiny – děti předškolního věku, děti jiných etnik, děti se speciálními vzdělávacími potřebami (Pávková a kol. 2008).

2 Pedagogické ovlivňování volného času

Potřeba pedagogicky ovlivňovat volný čas dětí a mládeže se začala výrazně projevovat zejména ve druhé polovině 20. století a postupně v závislosti na pojetí volného času vznikly tři přístupy k její realizaci. První přístup vycházel z organizování volnočasových aktivit dětí a mládeže a rozlišoval výchovu mimotřídní, mimoškolní a výchovu mimo vyučování. Druhý přístup vychází z koncepce výchovného zhodnocování volného času a zahrnuje výchovu ve volném čase, výchovu prostřednictvím aktivit volného času a výchovu k volnému času. Třetí přístup obsahuje terminologické rozdělení výchovy na výchovu formální, neformální a informální (Hofbauer, Kaplánek 2010).

Mimotřídní výchova je spojena s výchovným působením školy mimo třídu, tedy v době mimo povinné vyučování. Zahrnovala např. zájmové kroužky, výlety, sportovní soutěže, ale i činnost školní družiny či školního klubu. **Mimoškolní výchova** je realizována jinými subjekty než školou, např. domovy mládeže, středisky volného času. V některých případech nelze obě oblasti od sebe přesně odlišit. Typickým příkladem může být školní družina – jde o zařízení pro zájmové aktivity, výchovné působení probíhá po vyučování, ale často ve školních třídách. Proto byly oba pojmy nahrazeny pojmem se širší platností – výchova mimo vyučování (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Pojem **výchova mimo vyučování** bývá dle Bendla a kol. (2015, s. 121) vymezen jako „výchovné působení v době mimo povinné vyučování, převážně, ale nikoliv výlučně ve volném čase“. Výchovné působení se uskutečňuje bez prostředního působení rodiny v rámci nějaké instituce. Protože se vztahuje k dětem, které chodí do školy, nezahrnuje jen dobrovolné aktivity, ale také určité povinnosti (školní povinnosti, dodržování řádu ve školní družině, domově mládeže apod.), a tím se liší od výchovy ve volném čase.

Výchova ve volném čase se na rozdíl od výchovy mimo vyučování vztahuje k různým věkovým skupinám od dětí předškolního věku až po seniory. Volný čas je specifickou oblastí života každého člověka, proto i výchova ve volném čase má své zvláštnosti. Působení vychovatele musí být citlivé a nenásilné, účastníky není možné do aktivit nutit, ale je potřeba najít vhodnou motivaci. Zároveň však musí být

dodržovány základní požadavky výchovného procesu, zejména záměrnost a cílevědomost (Pávková 2014).

V pojetí **výchovy prostřednictvím aktivit volného času** se volnočasové aktivity stávají cílem, východiskem i prostředkem výchovy, která směřuje k utváření individuality každého dítěte, ale i k jeho vztahům a mezi ostatními lidmi. Děti si prostřednictvím volnočasových aktivit osvojují znalosti, dovednosti a kompetence v oblasti volného času. Současně tyto aktivity oblast volného času přesahují s výhledem na budoucnost dětí, zájmová činnost může vést k volbě budoucího povolání, děti si osvojují zdravý způsob života, podílejí se na veřejně prospěšné činnosti apod. (Hofbauer 2004).

Cílovým zaměřením **výchovy k volnému času** je samotný volný čas. Podstatou výchovy je utváření a rozvíjení schopností a dovedností k hodnotnému a smysluplnému využívání volného času (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011). Výchova k volnému času vychází ze skutečnosti, „že se účastník volnočasových aktivit nepodílí pouze na činnostech organizovaných dospělým (rodičem, vedoucím, vychovatelem), nýbrž si ke svému volnému času sám vytváří pozitivní a aktivní vztah a ten promítá do vlastní praktické činnosti“ (Hofbauer, Kaplánek 2010, s. 61). Rozvoj této oblasti volného času má význam pro cílevědomé využívání volného času zejména dětí a mládeže.

Formální výchova „se realizuje ve vzdělávacích institucích (školách), jejichž funkce, cíle, obsah, prostředky a způsoby hodnocení jsou definovány a legislativně vymezeny. Probíhá ve stanoveném čase a formách“ (Průcha, Walterová, Mareš 2013). Výsledky žáků jsou v procesu formální výchovy průběžně hodnoceny, aktivita (učení) je ukončeno vydáním dokladu (vysvědčení, osvědčení apod.) (Bendl a kol. 2015).

Neformální výchova je realizovaná mimo formální vzdělávací systém a je organizována různými institucemi (např. vzdělávacími agenturami, nadacemi, kulturními zařízeními, kluby i školami) (Průcha, Walterová, Mareš 2013). Zahrnuje cílené aktivity dětí a mládeže probíhající ve volném čase. Respektuje požadavek dobrovolnosti, demokraticismu a participace. Může, ale nemusí být zakončena udělením dokladu (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Informální výchova je „celoživotní proces získávání znalostí, osvojování dovedností a postojů z každodenních zkušeností z prostředí a kontaktů s jinými lidmi. Probíhá v rodině, mezi vrstevníky, v práci, ve volném čase, při cestování, čtení knih

a časopisů, při poslechu rozhlasu, sledování televize, při návštěvě výstav, divadel a kin“ (Průcha, Walterová, Mareš 2013). Proces informální výchovy tedy není organizovaný, systematický a institucionálně zajištěný. Podle Hájka, Hofbauera a Pávové (2011) se informální výchova nejvíce blíží definici pojmu výchova, protože zahrnuje učení cílené, záměrné, ale i nahodilé v běžných životních situacích.

3 Výchova a volný čas dětí a mládeže

V Pedagogickém slovníku najdeme pod heslem výchova stručnou definici, která říká, že výchova je „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha, Walterová, Mareš 2013, s. 345). Obsahově podobné je znění, že výchova znamená „záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu“ (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 67). Ve vývoji a rozvoji dětí plní výchova, jak uvádí Bendl a kol. (2015, s. 12), řadu důležitých funkcí: „připravuje jedince k osvojování společenských rolí, uzpůsobuje člověka k sebevýchově, vytváří podmínky pro samostatný rozvoj osobnosti, připravuje jedince k plnění společenských úkolů, přenáší společensko-historické zkušenosti z generace na generaci, vštěpuje lidskou kulturu, pečuje o harmonický rozvoj osobnosti, připravuje pro specifické aktivity a práci, organizuje situace, které ovlivňují jedince i skupiny“. Z výše uvedeného vyplývá, jak důležitou roli hraje v životě dětí výchova, která se uskutečňuje prostřednictvím osoby vychovatele.

Pozitivně pedagogicky působit na děti a mládež je potřeba i v době jejich volného času, protože jeho spontánní a neorganizované prožívání může vést k vážnému ohrožení dětí samotných, druhých i společnosti. Mohou se rozvíjet negativní společenské jevy, jako šikana, krádeže, agresivní chování, experimentování s alkoholem či drogami (Pávková a kol. 2008). Je žádoucí „rozvíjet pozitivní předpoklady osobnosti účastníků volnočasových aktivit a současně vytvářet preventivní ochranu proti negativním vlivům, případně přispívat k omezování jejich nežádoucích důsledků“ (Hofbauer, Kaplánek 2010, s. 45–46).

Hlavním smyslem výchovy ve volném čase dle Kratochvílové (in Kaplánek 2017, s. 87) je vytváření podmínek zájmové činnosti a aktivit, „kdy jedinec formuje a rozvíjí svou osobnost“. Také dle Gráce (in Kaplánek 2017, s. 90) je hlavním cílem výchovy ve volném čase „působení na svobodné utváření osobnosti dítěte a mladého člověka takovým způsobem, aby se po biologické, psychické i společenské stránce harmonicky rozvíjela jeho celková osobnost“. Je patrné, že všichni uvedení autoři se shodují v tom, že cílem výchovného působení ve volném čase je rozvoj osobnosti dítěte.

Volný čas dětí a mládeže má svá specifika. Jak už bylo zmíněno jedná se zejména o citlivé pedagogické vedení, protože „děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou

se orientovat ve všech oblastech zájmových činností. Míra ovlivňování volného času dětí závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy“ (Pávková a kol. 2008, s. 13–14).

Volný čas dětí a mládeže se od volného času dospělých liší svým:

- rozsahem – děti mají většinou více volného času,
- obsahem – náplň volného času odpovídá věkovým a individuálním zvláštnostem, aktivity dětí bývají pestřejší,
- mírou samostatnosti – ta závisí na věku, psychické a fyzické vyspělosti dítěte, na rodinném prostředí a nabídce volného času,
- potřebou pedagogického ovlivňování (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Jako specifická oblast výchovy má výchova dětí a mládeže ve volném čase specifické funkce, požadavky, obsah i cíle.

3.1 Funkce výchovy dětí a mládeže ve volném čase

K základním funkcím výchovy dětí a mládeže ve volném čase patří funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní.

Výchovně-vzdělávací funkce zahrnuje záměrné působení na fyzickou, psychickou i sociální stránku osobnosti dětí, rozvíjení jejich rozumových schopností, emocí a volných vlastností s cílem pozitivně ovlivnit jejich vývoj a připravit je na život mezi lidmi. Všechny volnočasové aktivity i výchovné působení ze strany dospělých podporují zdravý tělesný i duševní vývoj dětí a mládeže, a tím plní **zdravotní funkci**. **Sociální funkce** je nejčastěji chápána jako zajištění bezpečnosti a dohledu nad dětmi v době mimo vyučování. Zahrnuje ale také možnost „navazovat rozmanité sociální vztahy, přátelství a kamarádství s jedinci, kteří mají podobné zájmy, setkávat se s novými autoritami, zaujímat ve skupinách rozmanité postavení a sociální role“ (Bendl 2015, s. 123). Úkolem **preventivní funkce** je předcházet negativním jevům, jako jsou lhaní, krádeže, záškoláctví, agresivita, šikana, různé formy závislosti apod. „U dítěte, které umí dobře využívat volný čas, má své zájmy a věnuje se jim, je méně pravděpodobné, že podlehne špatným vzorům a projeví se u něho některé z uvedených patologických jevů“ (Bendl 2015, s. 123).

3.2 Požadavky na výchovu dětí a mládeže ve volném čase

Aby výchova dětí a mládeže ve volném čase byla účinná, musí splňovat specifické požadavky. Patří mezi ně již zmíněná potřeba pedagogického ovlivňování, tedy citlivé, nenásilné, ale cílevědomé vedení dětí k racionálnímu využívání volného času. Dále pak je to požadavek:

- dobrovolnosti – dobrovolná účast dětí na volnočasových aktivitách,
- jednoty vyučování a doby mimo vyučování – společný cíl obou oblastí,
- aktivity – aktivní účast dětí na plánování, realizaci i hodnocení aktivit,
- seberealizace – možnost rozvíjet vloh a schopnosti dětí,
- pestrost a přitažlivost – střídání různých druhů aktivit, organizovaných i spontánních aktivit, respektování přání a potřeb dětí,
- odpočinkového a rekreačního zaměření – zařazování činností, které umožňují odstranit únavu a kompenzují činnosti při vyučování,
- citlivosti a citovosti – vyváženost působení na rozumovou i citovou složku psychiky,
- sociálního kontaktu – důležitost osobních vztahů (kamarádství, přátelství) i vlivu skupiny na dítě (Bendl a kol. 2015).

3.3 Obsah výchovy dětí a mládeže ve volném čase

Obsah výchovy dětí a mládeže ve volném čase není možné vymezit jednoznačně, protože výchova neprobíhá podle pedagogických dokumentů, jako vyučování. Liší se v jednotlivých typech zařízení a s ohledem na jejich funkci a cíle ho lze vymezit např. z hlediska složek výchovy, struktury osobnosti či podílu výchovných činností. Náplní volného času dětí a mládeže jsou především aktivní činnosti, proto bývá obsah výchovy stanoven právě charakterem těchto činností. Jedná se o činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné, přípravu na vyučování (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Grác (in Kaplánek 2017) rozděluje obsah výchovy dětí a mládeže ve volném čase do tří oblastí. Do první oblasti řadí rozvoj osobnosti dětí a vztahů, do druhé oblasti cílevědomé rozšiřování kulturního rozvoje dětí a vytváření prostoru k naplňování jejich přání a tužeb do třetí oblasti praktickou činností.

3.4 Cíle výchovy dětí a mládeže ve volném čase

Cílem výchovy ve volném čase je nabízet dětem a mládeži příležitosti k pozitivnímu využívání volného času, uspokojovat jejich potřeby a rozvíjet jejich zájmy a specifické schopnosti. Volnočasové aktivity mají společenský, zábavný, odpočinkový, rekreační, ale i vzdělávací a pracovní charakter a vyznačují se různorodostí a pestrostí dle materiálních i personálních možností organizátorů, a také prostředí, ve kterém se uskutečňují. Všechny činnosti v rámci výchovy ve volné čase respektují principy jako je dobrovolnost, aktivnost, samostatnost, tvořivost, cílevědomost, respektování věkových i individuálních zvláštností (Knotová 2011).

3.5 Faktory ovlivňující trávení volného času dětí a mládeže

Jakým způsobem tráví děti volný čas, a co jim přináší, záleží na mnoha faktorech. Pospíšilová (2010) řadí k těmto faktorům zejména rodinu, školu, sdružování dětí a zařízení volného času.

3.5.1 Rodina a volný čas dětí

Rodinné prostředí významně ovlivňuje vývoj a utváření osobnosti dítěte. Je také prvním prostředím, ve kterém se dítě setkává s trávením a využíváním volného času. „Od rodičů se děti učí chápat volný čas jako určitou hodnotu, hospodařit s ním a naplňovat ho určitými aktivitami. Rodiče mají v tomto směru mnoho možností. Především slouží svým dětem jako vzory pro napodobování. Dále mají příležitosti trávit s dětmi část volného času společně při zajímavých činnostech. Je žádoucí, aby věnovali pozornost dětským zájmům, podporovali zájmové činnosti svých dětí“ (Pávková 2014, s. 29).

Rodiče by měli být pro své děti vzorem a sami by měli s volným časem dobře hospodařit. Svým jednáním by měli dětem ukazovat, že kromě povinností je i volný čas přirozenou součástí života. Nemá být však vyplněn jen odpočinkem a rekreací, ale má se využít k aktivitám s ohledem na zájmy a koníčky. Při společném prožívání volného času je důležité vybírat takové aktivity, do kterých se mohou zapojit všichni členové rodiny s ohledem na jejich věk, možnosti i osobní zájmy. Společné prožívání volného času je důležité, není však žádoucí trávit spolu veškerý volný čas. Každý člen rodiny má mít k dispozici také čas, který tráví mimo rodinu. Další důležitou podmínkou ovlivňování volného času dětí je podpora zájmů dětí a aktivní přístup rodičů k jejich zálibám. Je třeba mít na mysli, že volnočasové aktivity jsou dobrovolné a není dobré

k nim děti nutit. Na druhou stranu není správné, pokud dítě své zájmy střídá příliš často. Rodiče by neměli vyplnit veškerý volný čas svých dětí množstvím kroužků a organizovaných aktivit, protože i děti potřebují mít nějaký čas jen samy pro sebe a trávit ho podle svých představ (Pávková 2014).

3.5.2 Škola a volný čas dětí

Propojení vyučování a volného času je v současné době samozřejmostí. Do výchovy ve volném čase se školy zapojují různými způsoby v aktivitách pravidelných i příležitostných. Pravidelné a organizované zájmové činnosti jsou realizované formou zájmových útvarů, jejichž množství a zaměření je přizpůsobeno zájmům a potřebám žáků a také možnostem školy. Typickými zařízeními spojenými s výchovou mimo vyučování jsou školní družiny a školní kluby. K příležitostným volnočasovým aktivitám sportovní soutěže, různá vystoupení a představení, výstavy žákovských prací, exkurze, výlety, besídky apod. Tyto aktivity přispívají také k vytváření dobrých vztahů mezi pedagogy, žáky a rodiči. Škola by také měla mít přehled o nabídce dalších možností trávení volného času a předávat je žákům a jejich rodičům. Je důležité, aby žáci věděli o možnostech trávení volného času ve svém regionu, a měli tak možnost výběru s ohledem na své zájmy.

Zvláštní postavení v oblasti volného času mají základní umělecké školy. Podle zásad volnočasových aktivit je účast dobrovolná, ale pracuje se podle daného programu, vyžaduje se pravidelná účast a plnění úkolů. Výkony jsou hodnoceny známkou (Pávková 2014).

3.5.3 Sdružování dětí

Častým a oblíbeným způsobem trávení volného času je sdružování dětí a mládeže a vytváření vrstevnických skupin. Sdružování bývá pro mnohé děti často jedinou skutečně dobrovolnou činností. Příslušnost ke skupině poskytuje dětem a mládeži zázemí, pocit bezpečí, vytváří sociální vztahy a pomáhá překonat sociální izolaci. Každý člen si osvojuje hodnoty, které skupina vyznává. Vzhledem ke společnosti mohou být tyto hodnoty pozitivní a prospolečenské, ale mohou působit také opačným směrem a podněcovat antisociální a delikventní chování (Hofbauer 2004).

3.5.4 Institucionální zajištění volného času dětí

Aktivity k využití volného času se nabízí řada institucí a zařízení, která podle jejich zřizovatele můžeme rozdělit na:

- státní instituce
  - rezortu školství – školská zařízení pro volný čas dětí a mládeže,
  - rezortu kultury – muzea, knihovny, divadla atd.,
  - rezortu zdravotnictví – lázně, léčebny apod.,
  - rezortu sociálních věcí – ústavy, nízkoprahové kluby, komunitní centra apod.,
- organizace nekomerční – neziskové organizace,
- církve a náboženské společnosti,
- komerční zařízení – sportovní zařízení, zábavní centra, turistický ruch, rekreace apod. (Knotová 2011).

3.6 Zařízení volného času pro děti a mládež

Největší měrou je volný čas dětí a mládeže pedagogicky ovlivňován ve školských zařízeních. Ta jsou součástí výchovně-vzdělávacího systému, pracují podle vlastního školního vzdělávacího programu, který je vytvářen v souladu s pedagogicko-psychologickými poznatky i potřebami a přáními dětí. Pedagogičtí pracovníci v nich působící mají požadované vzdělání. Ke školským výchovným zařízením patří:

- školská zařízení pro zájmové vzdělávání,
- školská výchovná a ubytovací zařízení,
- školská zařízení pro ústavní a ochrannou.

K dalším organizacím, které se podílejí na výchově dětí ve volném čase patří:

- nestátní neziskové organizace,
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- církve a náboženské společnosti,
- subjekty pracující na komerčním základě,
- obce,
- dobrovolnictví (Pávková 2014).

3.6.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání jsou školní družiny, školní kluby a střediska volného času.

Školní družiny jsou většinou zřizovány při základních školách a jsou určeny především žákům prvního stupně dané základní školy. „Hlavním posláním družin je

umožnit dětem odpočinek a dát jim možnost připravit se na vyučování“ (Bendl a kol. 2015, s. 134). Odpočinek zahrnuje klidové činnosti, ale i pohybové aktivity, kterými mohou děti kompenzovat nedostatek pohybu během vyučování. Příprava na vyučování může probíhat různými formami – psaním domácích úkolů, opakováním a procvičováním učiva prostřednictvím didaktických her, aplikací poznatků z vyučování například při vycházkách apod. Výchovné působení vychovatele je zaměřeno také na vytváření a dodržování hygienických návyků a účast ve veřejně prospěšných činnostech. Družiny mohou zřizovat pro žáky i zájmové kroužky (Bendl a kol. 2015).

Školní kluby jsou zřizovány při školách a poskytují zájmové vzdělávání zejména žákům druhého stupně základních škol nebo žákům gymnázií či konzervatoří odpovídajícího věku. Školní kluby nabízejí žákům pravidelné i příležitostné zájmové činnosti i možnost spontánního využití volného času. Nabídka činností je přizpůsobena přáním a zájmům žáků s přihlédnutím k výchovným záměrům, personálním a materiálním možnostem školy. Docházka do klubu je dobrovolná (Bendl a kol. 2015).

Střediska volného času zaměřují svou činnost na děti, mládež i dospělé. Podle rozmanitosti nabízených zájmových činností rozlišujeme dva typy středisek:

- **dům dětí a mládeže** (dále jen DDM) – nabízí různé druhy zájmových činností,
- **stanice zájmových činností** – zaměřují se na jednu zájmovou oblast (např. stanice přírodovědců).

Nejčastějšími formami nabízených aktivit jsou pravidelné i příležitostné zájmové činnosti, příležitostné aktivity rekreačního charakteru a táborová činnost. Střediska volného času reagují na zvýšený zájem o spontánní aktivity a zřizují tzv. volné kluby pro nepravidelnou a neorganizovanou činnost. Pracují také s jedinci se specifickými vzdělávacími potřebami a podporují jejich integraci mezi zdravé děti i do společnosti. U talentovaných dětí podporují jejich schopnosti a nadání organizováním různých soutěží i přípravou na další studium. K náplni práce středisek patří také osvětová činnost, která se uskutečňuje předáváním informací dětem, rodičům, pedagogům a pořádáním přednášek, seminářů, ukázkami aktivit apod. Činnost středisek výchovné péče se významně podílí na prevenci sociálně patologických jevů (Bendl a kol. 2015).

3.6.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

Školská výchovná a ubytovací zařízení jsou určena především žákům středních škola a studentům vyšších odborných škol, kterým zajišťují ubytování, stravování, vzdělávání i zájmové činnosti. Patří sem domovy mládeže, internáty a školy v přírodě.

Domovy mládeže nabízejí žákům a studentům řadu možností využití volného času a kvalifikovaným působením je vedou k jeho plnohodnotnému využití. V denním řádu domovů mládeže je pevně stanovena doba určená k přípravě na vyučování, aby žáci získali potřebné studijní návyky a zodpovědnost za své studijní výsledky (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Internáty poskytují obdobné služby jako domovy mládeže, jsou však zaměřeny na děti a mládež se zdravotním postižením, a to v období předškolního, základního a středního vzdělávání. „Významnou součástí výchovného působení internátu je pedagogické ovlivňování volného času. Poskytuje ubytovaným možnost odpočinku, rekreace, nabízí pravidelné i příležitostné zájmové činnosti organizované i spontánní. ... Internáty se podílejí také na výchově ke zdravému životnímu stylu vhodným uspořádáním režimu dne, pěstováním sebeobslužných návyků, zdravým stravováním. Dětem a žákům se zdravotním postižením zajišťuje internát nezbytnou speciálně pedagogickou podporu, může jim zajistit i léčebně preventivní a rehabilitační péči“ (Bendl a kol. 2015, s. 139).

3.6.3 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu jsou **diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy**. Do těchto zařízení jsou děti zařazeny na základě rozhodnutí soudu v případě, že je jejich výchova vážně ohrožena, nebo vykonaly čin, který by při trestné odpovědnosti byl trestným činem.

Důležitou součástí výchovného působení v diagnostických ústavech je snaha o racionální využívání volného času a podpora kvalitních zájmů. V dětských domovech a dětských domovech se školou je výchovné působení mimo vyučování zaměřeno na odpočinek, pohybovou rekreaci, přiměřenou zábavu a zejména rozvoj zájmů. Dětské domovy nabízejí dětem vlastní volnočasové aktivity, ale v rámci socializace je kladen důraz na účast dětí v zájmových útvarech mimo domov (Pávková 2014).

3.6.4 Nestátní neziskové organizace

Nestátní neziskové organizace jsou dalšími subjekty, které se věnují dětem a mládeži v době jejich volného času. Patří k nim **organizace dětí a mládeže, občanská sdružení, nadace**. Některé organizace mají celorepublikovou působnost – Junák, Pionýr, Duha, Česká tábornická unie, Sokol, zájmová sdružení hasičů a další, jiná mají pouze místní příslušnost. Jejich nabídka volnočasových aktivit obohacuje činnost škol a školských zařízení.

Nezastupitelnou roli v nabídkách aktivit volného času mají **obce** se samostatnou působností, které vytvářejí předpoklady pro kulturní, sportovní a jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

3.6.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení jsou určena neorganizovaným dětem a mládeži, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci, jsou ohroženi sociálně patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl, který není akceptovaný většinou společnosti. Jejich činnost má v první řadě sociální charakter s cílem snížit sociální rizika, která klienty ohrožují, umožnit jim lepší orientaci v sociálním prostředí a napomáhat při řešení nepříznivých situací. Služby nízkoprahových zařízení jsou nabízeny ve čtyřech základních formách:

- volný vstup a pobyt v zařízení – umožňuje využít prostory zařízení k trávení volného času bez nutnosti využívat nabízené aktivity,
- volnočasové aktivity – zařízení nabízí různé volnočasové aktivity, ale především podněcuje klienty ke svépomocným činnostem,
- sociální služby – zařízení nabízí kontaktní práci s klienty, situační intervenci, základní poradenství, rozvoj sociálních dovedností,
- prevence – aktivity a programy zaměřené na snižování rizik sociálně patologických jevů.

Všechny služby a činnosti jsou poskytovány na základě nízkoprahovosti – maximální přístupnost pro všechny, odstranění sociálních i jiných bariér, bezplatnost, anonymita, příchod a odchod bez registrace (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

4 Charakteristika staršího školního věku

Období staršího školního věku, označované také jako raná adolescence, je dle Vágnerové (2012) přibližně vymezeno 11.–15. rokem věku dítěte. Obecně se období adolescence vyznačuje proměnou osobnosti v oblasti somatické, psychické i sociální. Nejnápadnější změna v oblasti somatické souvisí s pohlavním dospíváním a projevuje se změnou fyzického vzhledu dítěte. Vzhled a úprava zevnějšku se stávají subjektivním vyjádřením vlastní identity. Psychické změny způsobené hormonálními změnami se promítají do chování a emočního prožívání dítěte, které se vyznačuje častými výkyvy. V sociální oblasti dochází k osamostatňování se od rodiny a důležitější úlohu, než rodina mívají vrstevnické skupiny. Děti v tomto věku „usilují o co nejranější získání větších práv a svobody rozhodování, ale povinnosti a zodpovědnost dospělých přijímají jen velmi neochotně“ (Vágnerová 2012, s. 368). Mezi jedinci se začínají projevovat výraznější individuální rozdíly v tělesném i duševním vývoji, a to i mezi jedinci stejného pohlaví. A jak dále uvádí Říčan (2014, s. 171), „ještě větší jsou rozdíly v psychosociálním a citovém vývoji, které se projevují zejména ve způsobu trávení volného času“. Výběr volnočasových aktivit odpovídá větší rozumové vyspělosti a aktivity i prostředí se odrážejí ve vývoji všech složek osobnosti. Do činností pubescentů se promítá porovnávání vlastních výkonů s výkony druhých, což se projevuje zejména ve sportovních aktivitách (Říčan 2014).

U dětí s postižením dochází často k nástupu puberty později než u jejich intaktních vrstevníků, nicméně se vyrovnávají se stejnými problémy. Probíhající změny jsou výrazně ovlivněny daným postižením. Nejvýraznější změny se projevují ve vztahu k rodičům a v hledání vlastní identity. V období puberty si vytvářejí vlastní postoje, názory a hodnoty. Je to také období osamostatňování se, které není z hlediska sociálního a ekonomického v některých případech reálné z důvodu závislosti na dospělých, zejména u těžších stupňů postižení. V hledání vlastní identity má významnou úlohu příslušnost k vrstevnické skupině, „začlenění do takové skupiny je však podstatně komplikováno existencí postižení“ (Vágnerová, HadjMousová 2003 s. 25). Důležitým prvkem sebepojetí a sebehodnocení je představa o vlastním těle a vztah dospívajícího k vlastnímu postižení. „Po období relativního vyrovnání se s postižením a přijímáním sebe sama jako postiženého, nyní musí pod vlivem vnitřního vývoje a vnějších okolností přehodnocovat i svoje postoje k postižení“ (Vágnerová, HadjMousová 2003, s. 26).

5 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Pojem speciální vzdělávací potřeby (dále jen SVP) je v české školské legislativě poměrně nový. Původně ho definuje Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon) v § 16 tak, že dítětem (žákem či studentem) se SVP je dítě se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním (Valenta a kol. 2014). Přijetím tohoto zákona byla dětem se SVP poskytnuta možnost vzdělávání v běžných základních školách formou integrace a začal se prosazovat rovný přístup ke vzdělání (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013). V aktuálním znění školského zákona se „dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16, odst. 1). Posun v terminologii a charakteristice dětí se SVP souvisí s vývojem přístupu státu ke vzdělávání od integrace k inkluzi. V současné době tedy školský zákon zajišťuje rovný přístup ke vzdělání všem dětem (bez ohledu na jejich rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženské vyznání, národnost, etnický či sociální původ, zdravotní stav ...) se zohledněním jejich vzdělávacích potřeb (Zákon č. 561/2004 Sb., § 2, odst. 1, čl. a, b).

„Běžná základní škola současnosti by měla být místem, které spolu zcela přirozeně sdílejí žáci „normální“ (projevující se dle aktuálně přijímaných norem) a žáci různým směrem se od normy odchyloující“ (Müller a kol. 2004, s. 8).

Výchova a vzdělávání osob se SVP je předmětem speciální pedagogiky, která se podle zaměření na výchovu a vzdělávání jedinců s určitým typem postižení dělí na tzv. pedie:

- psychopedie – výchova a vzdělávání jedinců s mentálním postižením nebo duševní poruchou,
- somatopedie – výchova a vzdělávání jedinců s tělesným postižením, dlouhodobou nemocí nebo zdravotně oslabených,

- tyflopezie – výchova a vzdělávání jedinců se zrakovým postižením, surdopedie – výchova a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením,
- logopedie – výchova a vzdělávání jedinců s narušenou komunikační schopností,
- etopedie – výchova a vzdělávání jedinců s rizikovým chováním, psychosociálně ohrožených a s poruchami chování,
- výchovou a vzděláváním jedinců s kombinovanými vadami se zabývá speciální pedagogika osob s vícečetnými vadami (Valenta a kol., 2014).

„Cílem speciální pedagogiky je maximální rozvoj osobnosti člověka s postižením a dosažení maximální úrovně jeho socializace“ (Pipeková in Slowík 2016, s. 16).

5.1 Volný čas žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Jestliže chápeme inkluzi jako zapojování dětí se SVP do všech činností života, nejen do oblasti vzdělávání, pak se jistě týká také trávení volného času. „Pokud je to možné, nejsou při tom využívány žádné speciální prostředky a postupy. Pouze v situacích, kdy je to nezbytně nutné, nastupuje adekvátní pomoc a podpora“ (Slowík 2016, s. 32). Začleňování žáků se SVP mezi ostatní děti v rámci volného času nabízí řadu možností a probíhá přirozenější a méně obtížnou cestou než při povinném školním vzdělávání. Vyplývá to zejména z dobrovolné účasti na volnočasových aktivitách, z přizpůsobení činností potřebám a možnostem žáků, z uspokojování jejich zájmů a z osobnostního rozvoje na základě individuálních dílčích pokroků (Bendl a kol. 2015).

Žáci se SVP se ve svých potřebách a touhách neodlišují od svých zdravých vrstevníků. K těmto potřebám patří také svobodné rozhodování o trávení volného času podle vlastních zálib a zájmů. Jak je uvedeno v kapitole 2, ovlivňují volnočasové aktivity pozitivní vývoj dětí a mládeže, posilují jejich sebeúctu, podporují jejich socializaci a připravují je na další život ve společnosti. Stejně pozitivní účinky mají volnočasové aktivity samozřejmě i na žáky se SVP. Kromě toho plní volnočasové aktivity u žáků se SVP také preventivní funkci sociálně-patologických jevů, „protože i dítě se zdravotním postižením zahání nudu stejnými způsoby jako dítě zdravé“ (Jantová, Janto 2021a). Míra začlenění žáka se SVP do volnočasových aktivit mezi děti bez postižení závisí na typu a stupni postižení a v souvislosti s tím na samostatnosti konkrétního žáka. Ze strany poskytovatelů je začlenění žáků se SVP podmíněno

přizpůsobením volnočasových aktivit jejich individuálním možnostem. V neformálním prostředí volnočasových aktivit lépe vznikají přátelství založená na společných zájmech. „Úspěšná integrace tak může být velkým přínosem nejen pro dítě s postižením, ale i pro děti bez postižení“ (Jantová, Janto 2021b). Jantová, Janto (2021b) také uvádějí zjištění průzkumu Národního institutu dětí a mládeže, „že v oblasti volnočasových aktivit nedochází k systémové integraci“ dětí se SVP „do běžných organizací mezi děti bez postižení“. Důvody byly zjištěny jak na straně dětí a jejich rodičů, kteří nebyli informováni o možnostech využívat nabídky organizací zabývajících se volnočasovými aktivitami dětí a mládeže, tak na straně těchto organizací, které nemohou vytvořit optimální podmínky pro volnočasové aktivity dětí se SVP pro nedostatečné personální zabezpečení, chybějící speciální pomůcky či finance. Nejčastější aktivitou dětí se SVP ve volném čase jsou rukodělné činnosti (Jantová, Janto 2021b).

„Zvláštní místo“ v prožívání volného času dětí se SVP dle Hofbauera (2004, s. 95) „nachází relaxace a emocionální vyžití, kompenzace tělesných nebo psychických nedostatků a zejména zvyšování důvěry ve vlastní síly, které napomáhá ke zdravotní a sociální rehabilitaci a k návratu do normálního života“.

Mentální postižení zahrnuje vrozené i získané postižení mentálních funkcí jedince. Poruchu vrozenou nebo získanou do dvou let věku dítěte označujeme jako mentální retardaci, kterou dle Valenty a kol. (2014, s. 24) „lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních (tj. poznávacích), řečových, pohybových a sociálních schopností“. Poruchu získanou po druhém roce života nazýváme demencí (Valenta a kol. 2014). Děti s mentálním postižením tvoří velmi různorodou skupinu jedinců, kteří se liší nejen stupněm snížené úrovně inteligence, ale především svými projevy a chováním. Přesto můžeme u dětí s mentálním postižením pozorovat některé společné znaky, mezi které patří např. zvýšená závislost na rodičích, infantilnost, úzkost, sugestibilita, rigidita chování, zvýšená potřeba uspokojování a bezpečí, porucha sociálních vztahů, impulzivnost, citová vzrušivost aj. (Valenta a kol. 2014). Tyto vlastnosti je třeba zohlednit při výběru volnočasových aktivit. Na druhé straně je samozřejmostí profesionální přístup vedoucích volnočasových aktivit a jejich přizpůsobení individuálním potřebám dítěte s mentálním postižením. Pro žáky s mentálním postižením jsou vhodné především zájmové činnosti ve formě kroužků s různým

zaměřením (výtvarný, sportovní, keramický, cykloturistika), tábornické nebo turistické oddíly (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013).

Zájmy dětí s mentálním postižením jsou navázány na uspokojování biologických potřeb, zaměřují se na blízké cíle, jsou nestálé, povrchní a snadno ovlivnitelné. Pro udržení zájmu je důležitá soustavná vnější stimulace a motivace (Illyése a kol. in Lechta 2010).

Tělesné postižení rozlišujeme z hlediska doby vzniku vrozené nebo získané. V obou případech vzniká postižení „poškozením nosného a pohybového ústrojí (kosti, klouby, šlachy, svaly) nebo nervového ústrojí (mozek, mícha, periferní nervstvo) (Lechta 2010, s. 236). Tělesné postižení se u dětí projevuje poruchou statiky a motoriky těla. Jedná se zejména o udržení polohy těla v sedě i ve stoje, schopnost vykonávat lokomoční pohyby (mobilní sám, s pomocí, imobilní) a schopnost vykonávat manipulační pohyby (rozsah poruchy hybnosti horních končetin). Podle rozsahu dělíme tělesné postižení do tří stupňů – lehké, střední a těžké (Lechta 2010).

Děti s tělesným postižením se při vzdělávání i volnočasových aktivitách projevují sníženou koncentrací pozornosti, zvýšenou unavitelností, pomalejším pracovním tempem a jejich socializace je pozvolná (Bendl a kol. 2015). Vzhledem k omezením, která vyplývají z tělesného postižení, vyhledávají děti s tělesným postižením spíše aktivity prováděné ve vnitřním prostředí a v sedě. Velkým přínosem jsou však aktivity venkovní a zejména fyzické k udržování tělesné kondice. Pro mladší děti je vhodné využít například odrážedla, houpačky, chodítka, tlačení hraček nebo tříkolky. Pro starší děti se hodí upravené míčové hry, plavání, handbike či jízda na koni. Sportovní aktivity jsou pro děti s tělesným postižením vhodným naplněním volného času (Martin in Opatřilová, Zámečnicková 2014).

Nemoc je stav, kdy je narušena rovnováha mezi organizmem a prostředím a v důsledku toho vznikají v organizmu různé anatomické nebo funkční změny. Pro potřeby speciální pedagogiky rozlišujeme děti s nemocí podle délky jejího trvání na děti s krátkodobou (akutní) nemocí a děti s dlouhodobou nemocí (recidivující nebo chronickou) (Müller a kol. 2004). Nemoc a prodělávaná léčba mohou výrazně ovlivnit možnosti aktivit dítěte, vzhledem k možné zvýšené únavě i negativnímu emočnímu naladění. „Dlouhotrvající nemoc může negativně ovlivnit pohybový vývoj dítěte a její konkrétní symptomy mohou překážet v rozvoji poznávání“ (Lechta 2010, s. 238).

Rekonvalescenci po nemoci, ohrožení zdraví dítěte škodlivým prostředím či nevhodnou životosprávou označujeme jako stav **zdravotního oslabení**. V takovém stavu je dítě méně odolné vůči nemocem, je méně výkonné a více unavitelné. „Neschopnost dítěte uplatnit se ve skupině vrstevníků při jejich pohybových aktivitách mívá nepříznivý vliv na utváření jeho sociálních vztahů“ (Lechta 2010, s. 238).

Zrakové postižení je způsobeno nedostatečnou kvalitou a rozsahem zrakového vnímání a narušuje tak kognitivní funkce dítěte, orientaci v prostoru a jeho samostatný pohyb. O dítěti se zrakovým postižením mluvíme v případě, že i po optické korekci má potíže se získáváním informací zrakem. Příčiny zrakového postižení mohou být způsobené vadou ve zrakovém centru v mozku, v nervových drahách nebo ve zrakovém orgánu. Pro vývoj dítěte, jeho vzdělávání i volnočasové aktivity „sehrává důležitou roli i doba, ve které došlo k poškození zraku, tedy předcházející zraková zkušenost, která může ovlivňovat další vytváření představ nebo rozvoj orientačních schopností“ (Bendl a kol. 2015, s. 199). Podle stupně zrakového postižení rozlišuje speciální pedagogika děti slabozraké, děti se zbytky zraku, děti nevidomé a děti s poruchou binokulárního vidění (Lechta 2010).

Při práci s dětmi se zrakovým postižením je třeba zohlednit „limity vyplývající ze samotného zrakového postižení, menší zkušenost s pohybem v neznámém prostředí, naučené pohybové stereotypy, zdravotní poruchy kosterně-svalového aparátu, horší koordinaci pohybů, jistá specifika v prostorové orientaci“ (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013, s. 121). Při pohybových aktivitách se často využívají ozvučené pomůcky, například různé druhy míčů s rolničkou. K orientaci a identifikaci hráče na hrací ploše slouží ozvučené náramky. Mezi volnočasové aktivity dětí se zrakovým postižením patří atletika i jiné sporty, při kterých se často využívá druhá osoba – trasér, doprovod (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013).

Sluchové postižení vzniká kvalitativním i kvantitativním omezením sluchového vnímání „následkem organické nebo funkční vady (resp. poruchy) v kterékoli části sluchového analyzátoru, sluchové dráhy a sluchových korových center, případně funkcionálně percepčních poruch“ (Slowík 2016, s. 74). Sluchové postižení představuje pro děti komunikační bariéru se slyšícími a v důsledku toho i špatné navazování přátelských a kamarádských vztahů. Negativně ovlivňuje vývoj myšlení, omezuje orientaci v prostoru, kdy zrakovou informaci není možné doplnit sluchem (Slowík 2016). Výraznou překážkou v začleňování dětí se sluchovým postižením mezi

ostatní je snižená sociální adaptabilita z nedostatku vlastních zkušeností, a to vede k nepřiměřeným projevům chování – podezřívavost, nedůvěřivost, vztahovačnost, osamocenosť (Zborteková in Lechta 2010).

Volný čas dětí se sluchovým postižením je významný z hlediska jejich integrace, je však limitován stupněm sluchového postižení, používáním kompenzačních pomůcek, používáním alternativních a augmentativních forem komunikace (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013).

Narušená komunikační schopnost znesnadňuje dítěti komunikaci s okolím a vztahuje se jak k expresivní, tak k receptivní složce komunikace. Schopnost komunikace se promítá do všech sfér života dítěte, významně ovlivňuje školní úspěšnost, působí v oblasti sociální při navazování vztahů, dále pak při seberealizaci a způsobu trávení volného času. Komunikace nezahrnuje pouze mluvenou řeč, ale i její grafickou podobu a komunikaci neverbální (Lechta 2010). „Mluvená řeč je ovšem nejpoužívanějším dorozumívacím prostředkem v sociálním prostředí naší společnosti“ (Slowík 2016, s. 87). Pro děti s narušenou komunikační schopností je charakteristická řečová nechů, neochota projevovat se veřejně, strach z výsměchu ostatních, snížené sebehodnocení. Mohou mít potíže při navazování vztahů, při sebezprosazení, při práci s ostatními (Lechta 2010).

Pro smysluplné trávení volného času dětí s narušenou komunikační schopností je stěžejní porozumění sdělovanému obsahu, pochopení a přijetí ostatními. Neopomenutelnou součástí je motivace a povzbuzení od pedagoga, tak aby dítě mělo možnost zažít pocit úspěchu pro pozitivní formování své osobnosti (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013).

V praxi se často setkáváme s dětmi, u kterých se výše zmiňovaná postižení vyskytují souběžně, pak mluvíme o **kombinovaných vadách**. Vzájemně se mohou kombinovat postižení tělesná, smyslová a mentální, čímž vzniká velmi různorodá skupina znevýhodnění, kterou není možné zcela obsáhnout. K častým patří kombinace tělesného a mentálního postižení, smyslových vad nebo poruch chování s kterýmkoli typem postižení (Slowík 2016). Projevy dětí s kombinovaným postižením vycházejí z konkrétní kombinace jejich postižení, charakterových vlastností a věku. Je však možné postřehnout i některé společné rysy chování, ke kterým patří „limitovaná řeč nebo sdělení, obtíže v motorice; tendence zapomenout dovednosti z důvodu

nepoužívání; problémy s přenosem dovednosti z jedné situace do druhé; potřeba podpory v hlavních životních aktivitách (např. v domácím prostředí, volný čas, komunitní použití, odborné)“ (Opatřilová 2013, s. 18).

Volný čas dětí s kombinovaným postižením bývá z velké části vyplněn rehabilitací a terapií (např. arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie, biblioterapie, zooterapie aj.) (Valenta a kol. 2014, s. 213–234). K dalším podpůrným metodám patří různé masáže (např. motýlí, masáž, rekondiční a relaxační, míčková) bazální stimulace či snoezelen (Opatřilová 2013).

Sociálně znevýhodněné prostředí je takové (zejména rodinné) prostředí, které dítěti neumožňuje přirozený psychický, fyzický ani sociální vývoj a nepodporuje ho ve vzdělávání. „Za rizikovou pokládáme rodinu asociálních jedinců, osoby s psychopatickými prvky chování, rodičů s tendencí k nevhodným návykům (alkoholismus), emočně chladných a bez zájmu o děti a jejich rozvoj, se špatnou hierarchií hodnot a norem. Svou roli sehrává i vliv příliš ambiciózního rodinného prostředí“ (Bendl a kol. 2015, s. 216). Děti žijící v takovém prostředí jsou výrazně ohroženy vznikem poruch chování. „Poruchy chování jsou charakterizovány opakujícím se a trvalým (alespoň šest měsíců) obrazem disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které porušuje sociální očekávání přiměřená věku“ (Valenta a kol. 2014, s. 134). Ve starším školním věku jsou častými projevy poruch chování zlozvyky, lhaní, krádeže, záškoláctví, útoky z domova, agresivita, šikanování, různé typy závislostí (Slowík 2016).

Děti (nejen se SVP), které z různých důvodů nechtějí nebo nemohou využívat organizované a pravidelné volnočasové aktivity, jsou cílovou skupinou nízkoprahových zařízení. Služby takových zařízení jsou pro děti bezplatné a především anonymní. Možnosti smysluplného trávení volného času a volnočasové aktivity jsou přizpůsobovány jejich potřebám a dynamice. „Nízkoprahový či otevřený klub je místem, kam může přijít dítě či dospívající z ulice, aniž by musel překonávat různé bariéry nároků na aktivitu, dovednosti či schopnosti nebo povinnou pravidelnost a výkon“ (Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013, s. 124).

„Volnočasové aktivity mají v denní aktivitě každého člověka své nezastupitelné místo. U dětí se zdravotním postižením navíc mohou sport a hry působit jako nenásilný výchovný a rehabilitační prostředek“ (Jantová, Janto 2021a).

„Pokud je to možné, je třeba zapojit dítě do různých aktivit (odvíjí se od stupně postižení) co nejpřirozenějším způsobem, poskytnout jim šanci sdílet kolektiv vrstevníků, získávat zkušenosti v rámci skupiny dětí a umožnit tak dítěti získávat sociální zkušenosti, rozvíjet sociální kontakty“ (Opatřilová, Zámečnicková 2014).

Jaké možnosti mají v tomto ohledu žáci se SVP staršího školního věku na Českolipsku je předmětem praktické části bakalářské práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl průzkumu

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví volný čas žáci se SVP na druhém stupni běžných základních škol. Průzkumným šetřením jsme získali informace o tom, které volnočasové organizace na Českolipsku nabízejí organizované volnočasové aktivity dětem staršího školního věku se speciálními vzdělávacími potřebami a zda o ně jejich rodiče, mají zájem. Byly zodpovězeny tyto průzkumné otázky:

1. Nabízejí volnočasové organizace působící na Českolipsku volnočasové aktivity dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?
2. Mají děti se speciálními vzdělávacími potřebami o nabízené aktivity zájem?
3. S jakými problémy se setkávají vedoucí volnočasových aktivit při začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu?

Průzkum byl realizován kvantitativní metodou z důvodu získání většího množství dat od vedoucích volnočasových aktivit a zástupců vybraných volnočasových zařízení na Českolipsku. „Cílem kvantitativního výzkumu je získat exaktní a objektivně ověřitelné údaje o zkoumané problematice“ (Gavora 2010).

6.1 Metody průzkumu

Hlavní technikou sběru dat byl zvolen anonymního dotazník, který byl distribuován elektronicky. „Dotazník patří mezi jednu z nejčastěji používaných metod ve výzkumu. Používá se ve společenských vědách na hromadné a rychlé zjišťování faktů, názorů, postojů, preferencí, hodnot, motivů, potřeb, zájmů aj.“ (Gavora 2010). Dotazník obsahoval celkem 21 položek, z nichž 17 bylo uzavřených a 4 otevřených. Prvních 5 otázek bylo zaměřených na osobu respondenta, zbývajících 16 se věnovalo volnému času dětí se SVP. Dotazník k průzkumnému šetření je uveden v příloze A.

Doplňkovou metodou šetření byl polostrukturovaný rozhovor (interview). „Interview patří mezi jednu z nepoužívanějších výzkumných metod. Většinou se realizuje přímým kontaktem mezi výzkumníkem a zkoumanou osobou, ačkoliv v současnosti se stále více začínají uplatňovat i nepřímé formy, např. telefonické nebo on-line“ Gavora (2010). Rozhovor probíhal za pomoci 4 připravených otázek, 2 z nich byly uzavřené a 2 otevřené.

Průzkumné šetření probíhalo v listopadu 2020, kdy z důvodu pandemie covid-19 nebylo možné realizovat volnočasové aktivity osobním setkáváním. Z toho důvodu se rozhovor uskutečnil telefonickou formou a v dotazníku jsou dvě poslední otázky věnované dopadu pandemie na činnost organizací a aktivitám nabízeným online.

6.2 Prostředí průzkumu

Průzkum byl uskutečněn ve vybraných volnočasových zařízeních – dům dětí a mládeže, Junák, Pionýr – na Českolipsku. Českolipsko se rozkládá v západní části Libereckého kraje, kde na severu sousedí se Spolkovou republikou Německo. Z pohorí sem zasahují České středohoří a Lužické hory. Střední část je spíše nížinatá a rozkládá se v ní řada rybníků, společně s jižní částí Českolipska je nazývána Máchovým krajem. Celou oblast Českolipska pokrývají lesy. K 31. 12. 2020 se zde nacházelo 57 obcí, ve kterých žilo 102 998 obyvatel. Největšími městy jsou Česká Lípa (37 361 obyvatel), Nový Bor (11 582 obyvatel), Mimoň (6 369 obyvatel) a Doksy (5 178 obyvatel) (Český statistický úřad 2021).

Dům dětí a mládeže je školské zařízení volného času pro děti a mládež, jeho činnost se řídí školským zákonem. Jedná se o středisko volného času, kde volnočasové aktivity probíhají ve více zájmových oblastech. Formy zájmového vzdělávání stanoví vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. DDM zpravidla nabízejí:

- pravidelnou zájmovou činnost (kroužky různého zaměření, kurzy aj.),
- příležitostnou zájmovou činnost (akce rozmanitého charakteru, např. Čarodějnice, Den země, karnevaly aj.),
- táborem činnost (pobytové a příměstské tábory) (Strašáková 2011).

Junák – český skaut je nejrozšířenějším výchovným hnutím pro děti a mládež u nás. Důležitou součástí výchovného systému je průvodcovská role dospělých. Většina skautských činností je spojena s pobytem v přírodě, podporuje všestranný rozvoj dětí, vede je k týmové spolupráci a postupnému přebírání zodpovědnosti. „Náplň činností je různorodá a přizpůsobená jak věku, tak individuálním potřebám dětí. Skauting je otevřen všem a každému nabízí příležitost navázat nová přátelství“ (Skaut 2021).

Pionýr je spolek, který se věnuje výchovné práci s dětmi a mládeží ve volném čase. Základem činnosti jsou pravidelné schůzky a oddílové výpravy. Aktivity jsou zaměřené na turistiku, táboření, kulturu, sport, přírodovědu i techniku. Pionýr klade důraz na výchovu, otevřenost, rozmanitost, nezávislost a koedukovanost (Pionýr 2021).

6.3 Průzkumný vzorek

Průzkumný vzorek tvořily vedoucí volnočasových aktivit, ředitelky a vedoucí vybraných volnočasových organizací na Českolipsku. Pro provádění průzkumu byly vybrány 4 domovy dětí a mládeže, 4 skautské organizace a 1 pionýrská ze šesti měst Českolipska. Konkrétně se jednalo o DDM Libertin v České Lípě, DDM Cvikováček ve Cvikově, DDM Smetanka v Novém Boru, DDM Vážka v Mímoni, Junák – český skaut, přístav Ralsko Mimoň, Skauti Doksy, Junák – český skaut, středisko Řetěz Česká Lípa, Junák – český skaut, středisko Klíč Nový Bor, Junák – český skaut, středisko Doksy, Pionýr – pionýrská skupina Výři Stráž pod Ralskem.

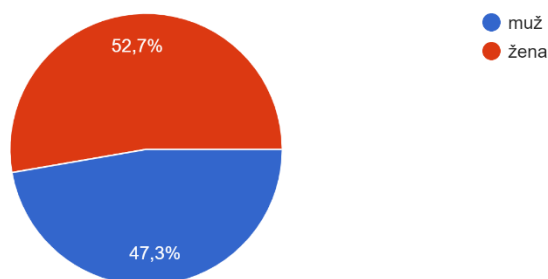
V přílohách B–E je uvedena nabídka zájmových kroužků pro žáky staršího školního věku jmenovaných DDM pro školní rok 2020/2021.

6.4 Analýza a interpretace dat

V této kapitole jsou vyhodnocena získaná data z dotazníkového šetření a rozhovorů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 55 respondentů – vedoucích volnočasových aktivit z Českolipska. Rozhovor v průzkumu poskytlo 8 vedoucích zástupců volnočasových organizací.

6.4.1 Výsledky dotazníkového šetření

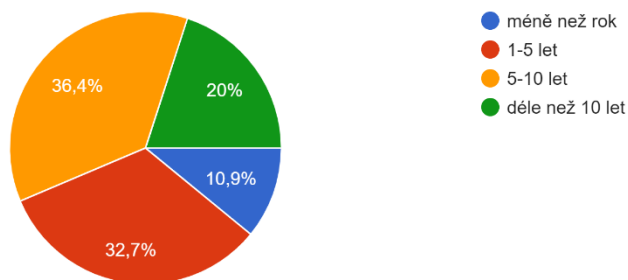
Otázka č. 1: Jste?

Graf 1: Zastoupení mužů a žen

Graf 1 ukazuje poměrné zastoupení mužů a žen v průzkumném šetření. Z celkového počtu respondentů bylo 52,7 % žen a 47,3 % mužů.

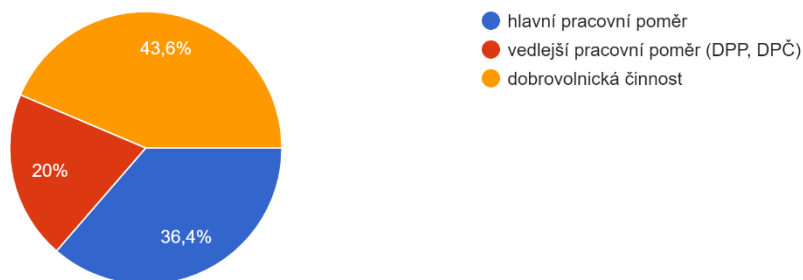
Otázka č. 2: Jak dlouho se věnujete práci s dětmi?

Graf 2: Délka praxe vedoucích volnočasových aktivit

Z grafu 2 můžeme vyčíst délku praxe respondentů. Nejvíce respondentů uvedlo praxi v délce 5–10 let (36,4 %), nejméně pak praxi v délce méně než rok (10,9 %).

Otázka č. 3: Činnost v oblasti volného času je váš

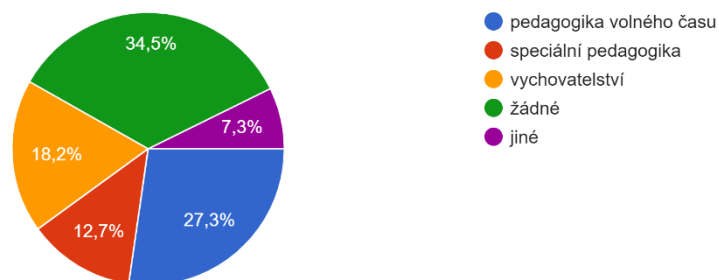

Graf 3: Druh pracovního poměru vedoucích volnočasových aktivit

Většina respondentů (43,6 %) uvedla, že svou práci s dětmi vykonávají jako dobrovolnickou činnost. Nejméně častým byl uveden vedlejší pracovní poměr (20 %), jak je patrné z grafu 3.

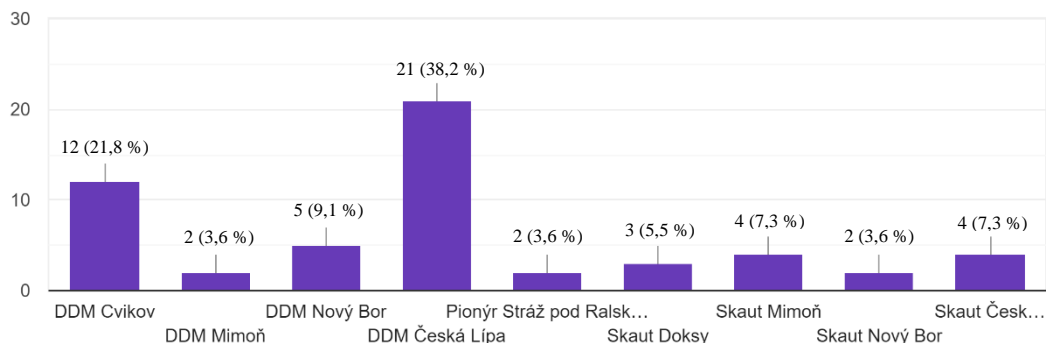
Otázka č. 4: Jaké máte vzdělání pro práci s dětmi ve volném čase?

Graf 4: Vzdělání vedoucích volnočasových aktivit

Z grafu 4 můžeme vyčíst jaké vzdělání mají vedoucí volnočasových aktivit. Většina vedoucích (65,5 %) uvedla pedagogické vzdělání. Nejčastějším typem vzdělání (27,3 %) byla uvedena pedagogika volného času. Žádné vzdělání uvedlo 34,5 % respondentů.

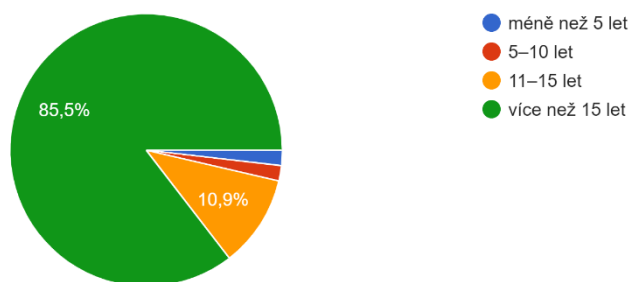
Otázka č. 5: Ve které volnočasové organizaci působíte?

Graf 5: Počet respondentů z jednotlivých organizací

Graf 5 ukazuje poměrné zastoupení respondentů z jednotlivých organizací. Průzkumu se zúčastnilo nejvíce respondentů z DDM Česká Lípa (38,2 %), nejméně z DDM Mimoň, Pionýr Stráž pod Ralskem a Skaut Nový Bor (3,6 %).

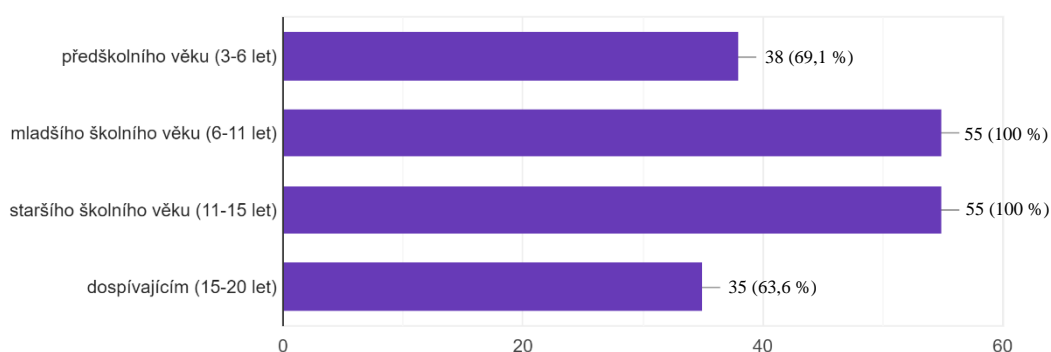
Otázka č. 6: Jak dlouho organizace v obci působí?

Graf 6: Délka působení organizace

Graf 6 znázorňuje, jak dlouhá je historie jednotlivých organizací. Velká většina organizací (85,5 %) působí v dané obci déle než 15 let.

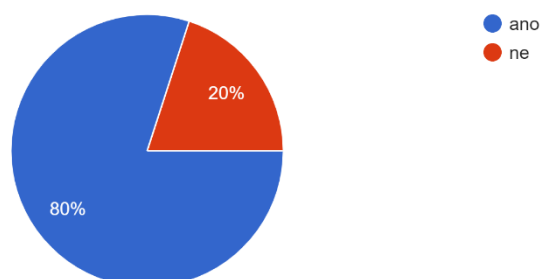
Otázka č. 7: Nabízené volnočasové aktivity vaší organizace jsou určeny dětem

Graf 7: Věk dětí, kterým jsou určeny volnočasové aktivity

Grafu 7 ukazuje, kterým věkovým kategoriím jsou určeny volnočasové aktivity. Je patrné, že všechny organizace, které se zúčastnily průzkumu, nabízejí volnočasové aktivity dětem mladšího i staršího školního věku.

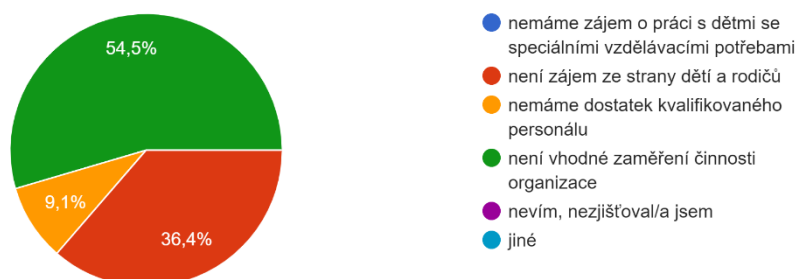
Otázka č. 8: Nabízí vaše organizace volnočasové aktivity dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?

Graf 8: Nabídka volnočasových aktivit pro děti se SVP

Z grafu 8 vyplývá, že 80 % respondentů uvedlo, že jejich organizace nabízí volnočasové aktivity dětem se SVP.

Otázka č. 9: Z jakých důvodů vaše organizace dětem se speciálními vzdělávacími potřebami volnočasové aktivity nenabízí?

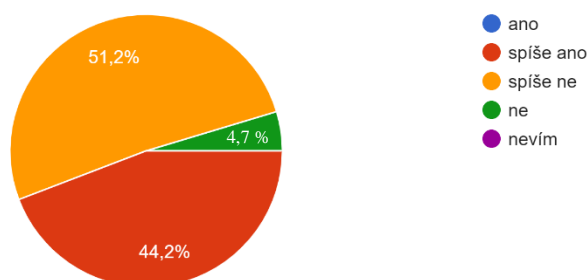

Graf 9: Důvody, proč nejsou volnočasové aktivity pro děti se SVP

Z grafu 9 můžeme vyčíst z jakých důvodů organizace dětem se SVP aktivity nenabízí. Nejčastěji bylo uvedeno nevhodné činnostní zaměření organizace (54,5 %), dále pak nezáměr ze strany dětí a rodičů (36,4 %) a nedostatek kvalifikovaného personálu (9,1 %). Ostatní možnosti nebyly uvedeny.

Na tuto otázku odpovídalo pouze 11 respondentů, kteří v otázce č. 8 uvedli, že jejich organizace volnočasové aktivity dětem se SVP nenabízí a dále pak odpovídali až na otázky č. 20 a 21. Na otázky č. 10–19 odpovídali respondenti, kteří na otázku č. 8 odpověděli ano.

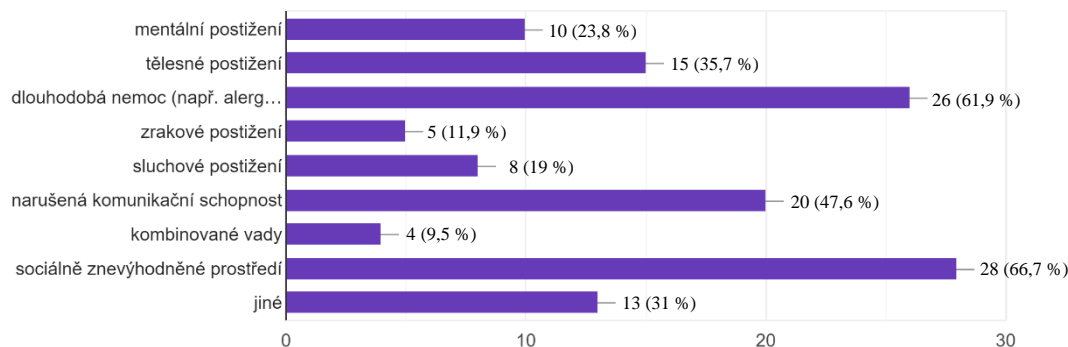
Otázka č. 10: Využívají děti se speciálními vzdělávacími potřebami vaši nabídku volnočasových aktivit?

Graf 10: Využití nabídky volnočasových aktivit dětmi se SVP

Graf 10 ukazuje, jak děti se SVP aktivity využívají. 44,2 % respondentů odpovědělo „spíše ano“, 51,2 % „spíše ne“ a 4,7 % „ne“. Odpověď „ano“ nebo „nevím“ neuvedl nikdo.

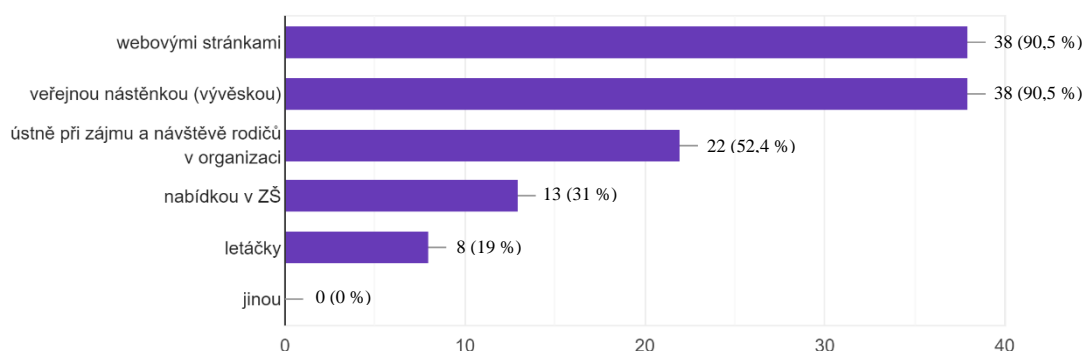
Otázka č. 11: Jaké jsou důvody speciálně vzdělávacích potřeb dětí, se kterými se v rámci činnosti v organizaci setkáváte?

Graf 11: Typy postižení dětí se SVP

Z grafu 11 je patrné, že se respondenti v rámci volnočasových aktivit setkali s dětmi se všemi typy uvedených postižení. Nejvíce respondentů (66,7 %) uvedlo, že se setkávají s dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí. Nejméně (9,5 %) uvedlo kombinované vady.

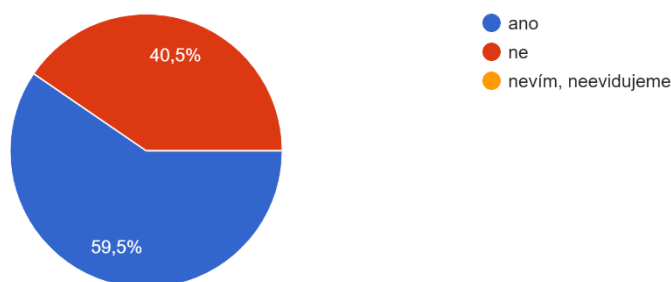
Otázka č. 12: Jakou formou informujete veřejnost o dostupných aktivitách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami?

Graf 12: Způsob informování o volnočasových aktivitách

Z grafu 12 můžeme vyčíst, že nejčastějšími způsoby, kterými organizace informují o své nabídce volnočasových aktivit, jsou webové stránky a veřejná nástěnka, jak uvedlo 90,5 % respondentů.

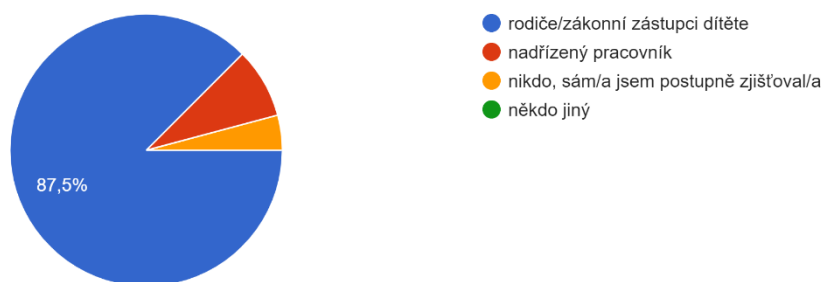
Otázka č.13: Máte nebo jste měl/a vy osobně v zájmovém kroužku (oddílu, skupině ...) dítě se speciálními vzdělávacími potřebami?

Graf 13: Osobní zkušenost s dítětem se SVP

Graf 13 ukazuje, kolik respondentů má zkušenost s prací s dítětem se SVP. Vidíme, že více než polovina (59,5 %) respondentů tuto zkušenost má.

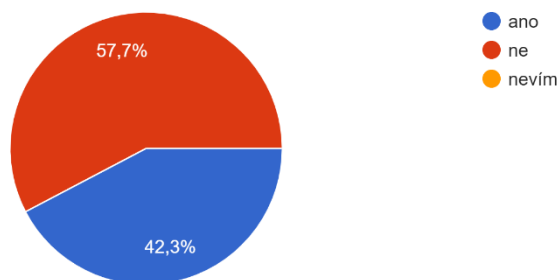
Otázka č. 14: Kdo vás informoval o speciálních vzdělávacích potřebách dítěte?

Graf 14: Kdo informoval o SVP dítěte

Z grafu 14 zřetelně vyplývá, že nejčastěji informují vedoucí volnočasových aktivit o SVP dítěte rodiče (87,5 %).

Otázka č. 15: Objevily se před nástupem dítěte problémy nebo bariéry, které bránily jeho přijetí?

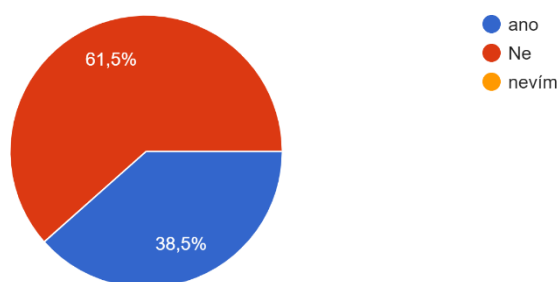
Graf 15: Výskyt problémů při přijímání dítěte se SVP do organizace

Graf 15 uvádí, že více než polovina z respondentů (57,7 %), nemusela řešit problémy, které by bránily možnosti přijetí dítěte se SVP do volnočasové aktivity.

Otázka č. 16: Pokud se bariéry objevily, uveďte jaké.

V odpovědích na tuto otevřenou otázku se nejčastěji objevovaly důvody jako: bezbariérovost, absence asistenta, nekvalifikovaný personál, nevhodné zaměření činností, nedostatek informací o postižení, potřeba medikace.

Otázka č. 17: Objevily se problémy při začleňování dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu?

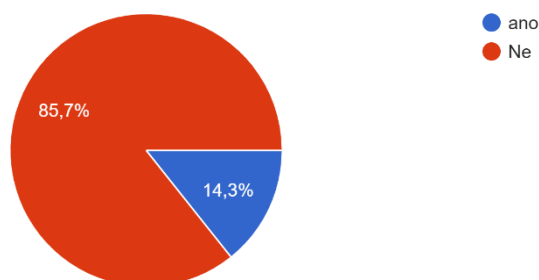
Graf 16: Výskyt problémů při začleňování dítěte se SVP do kolektivu

Jak vyplývá z grafu 17, problémy týkající se začleňování dítěte se SVP do kolektivu muselo řešit 38,5 % respondentů.

Otázka č. 18: Pokud se problémy při začleňování objevily, uveďte jaké.

Na tuto otevřenou otázku respondenti uváděli, že museli řešit potíže jak na straně dětí intaktních, tak u dětí se SVP. Jednalo se zejména o počáteční ostych, posměch, stranění se, nadávky. Děti nevěděly, jak se k sobě navzájem chovat, vadil jim odlišný přístup k dítěti se SVP. Děti se SVP se museli naučit dodržovat společná pravidla, práci ve skupině.

Otázka č. 19: Setkal/a jste se s projevy šikany ze strany dětí bez znevýhodnění vůči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?

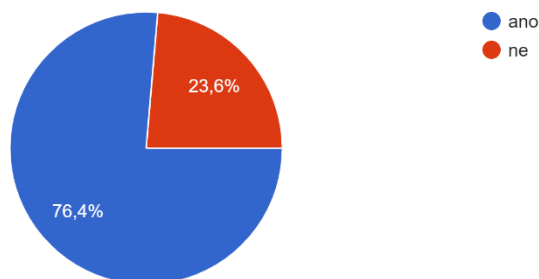
Graf 17: Výskyt šikany vůči dětem se SVP

Odpověď na otázku, zda se respondenti setkali se šikanou vůči dětem se SVP znázorňuje graf 19. Je patrné, že se šikanou se setkalo 14,3 % respondentů odpovídajících na tuto otázku.

Otázka č. 20: Jak zasáhla pandemie covid-19 do vaší činnosti?

Nejčastější odpovědi respondentů na tuto otevřenou otázku bylo pozastavení činnosti organizace či kroužku, potřeba vysílat online. Potěšujícím faktem zůstává, že nikdo z respondentů nevedl zrušení volnočasové aktivity.

Otázka č. 21: Nabízíte v současné době dětem online aktivity?

Graf 18: Nabídka online aktivit v době pandemie covid-19

Z grafu 21 můžeme vyčíst, že více než tři čtvrtiny respondentů (76,4 %) poskytovaly dětem online aktivity.

6.4.2 Výsledky rozhovorů

Vzhledem k tomu, že rozhovor byl doplňkovou průzkumnou metodou, byl zvolen volný přepis odpovědí respondentů. Z toho důvodu nejsou odpovědi zapsány v uvozovkách.

Odpovědi ředitelek DDM a hlavních vedoucí organizace Junák jsou pro zachování anonymity označeny A–D. Pro rozhovor byly připravené otázky, které doplňují dotazníkové šetření.

- 1) Mohou se vámi nabízených volnočasových aktivit účastnit děti se SVP a evidujete zájem ze strany rodičů o aktivity pro ně?

Při odpovědi ANO

- 2) Jste schopni tento zájem uspokojit?
- 3) Jaké konkrétní problémy, řešíte při poskytování volnočasových aktivit dětem se SVP?
- 4) Jak vzniklé potíže řešíte?

Při odpovědi NE

- 2) Byli byste schopni eventuální zájem uspokojit?
- 3) Plánujete do budoucna zařadit do volnočasových aktivit děti se SVP?

DDM A

- 1) Nabízíme aktivity pro děti se SVP a se všemi typy postižení, mohou se účastnit našich kroužků. Zájem rodičů není velký, ale je.
- 2) Ano jsme, máme ty možnosti.
- 3) Máme především potíže s bezbariérovým přístupem do budovy. Co se týče pomůcek umíme tyto věci zařídit sami a máme i dostatek kvalifikovaného personálu.
- 4) Žádostí u města jsme řešili otázku přístupu do budovy, v současné době je tato věc v jednání. Snažíme se zvyšovat kvalifikaci našich zaměstnanců, zajišťujeme například proškolení nebo kurzy.

DDM B

- 1) Registrujeme zájem, sice v menší míře než u zdravých dětí, ale zájem ze strany rodičů tu je. Setkali jsme se s dětmi s autismem, také s dětmi ze sociálně slabších rodin dále, ale i s jiným postižením.

- 2) Ano, jsme schopni pokrýt zájem pro tyto děti, máme proškolené pracovníky, pomůcky.
- 3) Problémy jsme neměli, možná kdyby přišlo dítě s tělesným postižením byl by problém s bezbariérovostí naší budovy.
- 4) Zatím jsme nic takového řešit nemuseli.

DDM C

- 1) Stává se nám, že přijdou rodiče s dítětem s postižením a ptají se, jestli ho mohou zapsat do kroužku. Jako organizace s tím nemáme problém, záleží ale taky na konkrétním vedoucím kroužku.
- 2) Aktivity jsou určeny pro všechny děti a snažíme se vyjít vstříc všem. Ne vždycky se to podaří, jednou jsme měli autistu a byly potíže s jeho chováním, byl agresivní vůči nám i dětem. Po vzájemné dohodě s rodiči opustil náš kroužek. V současnosti žádné postižené dítě nevidujeme.
- 3) Problémy se ukazují s každým konkrétním dítětem. Jde hlavně o to, najít k dítěti cestu, jak k němu přistupovat, jak poznat jeho potřeby.
- 4) To řešíme samozřejmě hlavně s rodiči, ale obracíme se i na odborníky. Získáváme informace o postižení, zvyšujeme si kvalifikaci.

DDM D

- 1) Nesetkáváme se s tím, že by rodiče měli zájem umístit u nás své dítě, ale to neznamena, že bychom se o tyto děti neuměli postarat a nabídnout jim volnočasovou aktivitu.
- 2) Jak jsem řekla, uměli bychom se o ně postarat, ale rodiče nechávají děti doma. Podle mě jsou unavené ze školy a volnočasové aktivity jsou pro ně jen další zátěž.
- 3) O rozšíření nabídky neuvažujeme, naše nabídka aktivit je dostatečná.

Junák A

- 1) Jsme otevření individuálním prosbám, ale v současné době není zájem o členství v naší organizaci od postižených dětí. V minulosti jsme měli v oddíle dítě mentálně postižené nebo třeba autistu.
- 2) Není to o tom, že nerealizujeme tyto aktivity, ale o tom že nezaznamenáváme poptávku ze strany rodičů.

- 3) Naše činnost je konkrétně zaměřená, ale pokud bude potřeba jsme ochotni poskytnout individuální péči pro každého člena.

Junák B

- 1) I když se prezentujeme jako organizace otevřená všem, tyhle děti mezi sebou nemáme, je to hlavně z důvodu zaměření naší činnosti. Ani rodiče k nám své děti nevodí.
- 2) My jsme vodní skauti a ani nemáme na tuhle práci odborníky. Myslím si, že se naše činnost pro děti s postižením moc nehodí, nevím. My jsme všichni dobrovolníci, tak by sme se ani neuměli o ty děti postarat.
- 3) Nebudeme měnit zaměření organizace.

Junák C

- 1) Přímo se na tyto děti nezaměřujeme, ale není zájem ze strany rodičů.
- 2) Aktivit máme dost, pracujeme s dětmi ve skupinách, umíme řešit i výchovné problémy. Nemyslím si, že by byl problém z naší strany, aktivity máme pro všechny děti.
- 3) Jak jsem řekl aktivit máme dost a vlastně se i průběžně obměňují.

Junák D

- 1) Zrovna v tomto roce máme jednoho nového člena s autismem, spolupráce s rodiči je dobrá.
- 2) Snažíme se, máme i holčinu z řady dobrovolníků, která vlastně naší vedoucí oddílu dělá pomocnici k tomuto chlapcovi a vlastně tím nahrazuje asistentku.
- 3) Problémy jako takové nejsou. Musely jsme dětem vysvětlit, že Davídek je trochu jiný a jak se k němu budeme všichni chovat. Spíš je smutné to, že tyto děti mají nárok na asistenta ve škole, ale při kroužcích už to nikdo neřeší.
- 4) No sehnali jsme si sami takovou pomocnici asistentku a je jí tu potřeba.

7 Vyhodnocení průzkumných otázek

Průzkumná otázka č. 1: Nabízejí volnočasové organizace působící na Českolipsku volnočasové aktivity dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?

První průzkumná otázka byla zhodnocena na základě odpovědí na 7., 8. a 9. otázku dotazníku. V těchto otázkách bylo zjišťováno, jakým věkovým kategoriím jsou volnočasové aktivity určeny, zda jsou nabízeny dětem se SVP a jaké důvody vedou organizace k tomu, že dětem se SVP volnočasové aktivity nenabízí. Graf 7 ukazuje, že ve 100 % jsou volnočasové aktivity určeny dětem mladšího i staršího školního věku. Nabídku volnočasových aktivit pro děti se SVP uvedlo 80 % respondentů, jak dokresluje graf 8. Nejčastějšími důvody, proč organizace volnočasové aktivity dětem se SVP nenabízí, znázorňuje graf 9. Byla zaznamenána nevhodná činnost organizace, nezáměr ze strany rodičů a nedostatek kvalifikovaného personálu.

Rozhovory potvrdily vysoké procento organizací, které volnočasové aktivity dětem se SVP nabízejí. Ze čtyř DDM jen jeden cíleně aktivity nenabízí, ale v případě potřeby je schopen se o dítě se SVP postarat. Jako nejčastější problém, který ztěžuje zapojení dítěte se SVP do volnočasových aktivit, uvedly ředitelky DDM bezbariérovost. Ostatní problémy se snaží aktuálně řešit. Zástupci organizace Junák shodně uvádějí, že děti se SVP nejsou jejich cílovou skupinou. Pouze jeden ze čtyř však odmítá jejich přítomnost, a to z důvodu nevhodného činnostního zaměření organizace a nekvalifikovaného personálu (všichni jsou dobrovolníci). Ostatní možnost přítomnosti dětí se SVP připouštějí, dvě střediska s nimi již mají zkušenost.

Průzkumná otázka č. 2: Mají děti se speciálními vzdělávacími potřebami o nabízené aktivity zájem?

Druhá průzkumná otázka byla zhodnocena na základě odpovědí na 10., 11. a 12. otázku dotazníku. Tyto otázky vedly ke zjištění, zda děti se SVP využívají případnou nabídku volnočasových aktivit, se kterými SVP se vedoucí aktivit setkávají a jakým způsobem organizace informují veřejnost o nabízených aktivitách. Z průzkumného šetření vyplynulo, že 44,2 % respondentů zaznamenalo ze strany dětí se SVP zájem o volnočasové aktivity, více než polovina respondentů zájem nezaznamenala. Graf 11 pak ukazuje, že nejčastěji navštěvují kroužky děti ze sociálně znevýhodněného prostředí a děti s dlouhodobou nemocí. Nejméně se při volnočasových aktivitách vedoucí kroužků setkali s dětmi se zrakovým postižením a s kombinovanými vadami.

Způsob informování veřejnosti ze strany organizací nejčastěji probíhá formou webových stránek a veřejnými nástěnkami, nejméně pak formou letáků.

Z rozhovorů s ředitelkami DDM vyplývá, že jen jeden ze čtyř neregistruje zájem o volnočasové aktivity pro děti se SVP. Ostatní DDM zájem registrují, i když spíše v malé míře. Ve střediscích organizace Junák tento zájem neregistrují.

Průzkumná otázka č. 3: S jakými problémy se setkávají vedoucí volnočasových aktivit při začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu?

Třetí průzkumná otázka byla zhodnocena na základě odpovědí na 13.–19. otázku dotazníku. Tyto otázky byly zaměřené na případné problémy, se kterými se respondenti potýkají při přijímání dětí se SVP do volnočasových aktivit a při jejich začleňování do kolektivu. Průzkumným šetřením bylo zjištěno, že více než polovina respondentů (59,5 %) má zkušenost s dítětem se SVP ve svém kroužku (oddíle apod.) a nejčastěji je o SVP dítěte informují rodiče (87,5 %). Dále bylo zjištěno, že 42,3 % respondentů muselo řešit problémy, které bránily přijetí dítěte se SVP do volnočasové aktivity. Jako nejčastější problémy uvedly bezbariérovost, absenci asistenta, nekvalifikovaný personál, nevhodné zaměření činností, nedostatek informací o postižení, potřebu medikace. S potížemi při začleňování dítěte se SVP do kolektivu se setkala 38,5 % respondentů. Jednalo se zejména o počáteční ostych, posměch, stranění se, nadávky. Děti nevěděly, jak se k sobě navzájem chovat, vadil jim odlišný přístup k dítěti se SVP. Děti se SVP se museli naučit dodržovat společná pravidla a pracovat ve skupině. S projevy šikany vůči dětem se SVP se setkala 14,3 % respondentů odpovídajících na tuto otázku.

Nejčastěji zmiňovaným problémem ředitelkami DDM je bezbariérovost budov. Tuto otázku musí řešit se svými zřizovateli. Další problémy se objevují s každým jednotlivým dítětem. Je potřeba zjistit, jak k dítěti přistupovat a jak ho co nejpřirozeněji zapojit do dění v kolektivu. Zde je nezbytná spolupráce s rodiči, důležité jsou rady odborníků. Potížím a problémům chtějí v DDM předcházet zvyšováním kvalifikace svých zaměstnanců.

7.1 Návrh doporučení pro praxi

Průzkumným šetřením bylo zjištěno, že polovina dotázaných organizací nabízí možnosti trávení volného času také dětem se SVP. Jedná se zejména o DDM, ale i ve sdružení Junák se objevují střediska, která se práci s dětmi se SVP nevyhýbají.

V současné době inkluzivních tendencí by děti se SVP měli mít možnost účastnit se stejných aktivit jako jejich intaktní vrstevníci. Společné prožívání volného času pozitivně působí na vývoj osobností všech zúčastněných, navzájem se obohacují o nové zkušenosti. Seberealizace umožněná dětem se SVP v rámci volného času zvyšuje jejich sebevědomí. Sounáležitost s ostatními se pozitivně odráží v jejich socializaci, školních úspěších a později také v pracovním uplatnění. Pozitivním přístupem k trávení volného času, lze naučit děti bez rozdílu, jak s časem hospodařit a jak ho smysluplně prožít.

Společné trávení volného času dětí se SVP a dětí intaktních klade větší nároky na specifické požadavky volného času dětí a mládeže. V rozsah i obsahu volnočasových aktivit musí být zohledněny SVP dětí. Také funkce výchovy ve volném čase dostávají v případě dětí se SVP nový rozměr. Výchovně-vzdělávací funkce zahrnuje rozvíjení nejen rozumových, ale také emočních a volních vlastností dětí se SVP. Podpora tělesného i duševního zdraví, v rámci zdravotní funkce volného času, je konkrétně zacílena na individuální potřeby, vzhledem k typu a stupni postižení, dítěte se SVP. Z hlediska začleňování dětí se SVP do kolektivu je nejdůležitější funkce sociální. Navazování kamarádství, ale i kontakt s novými dospělými pomáhá dětem se SVP socializovat se ve společnosti. Stejně jako mají děti se SVP stejné touhy a potřeby vyžití jako jejich vrstevníci, mohou podlehnout i negativním sociálním jevům. V tomto případě je nezastupitelná preventivní funkce volného času. Cílem výchovy ve volném čase je umožnit všem dětem prostřednictvím volnočasových aktivit uspokojovat své potřeby, rozvíjet své zájmy a schopnosti. To vše při respektování principů dobrovolnosti, aktivity, samostatnosti, tvořivosti, cílevědomosti, respektování věkových i individuálních zvláštností. Ať jsou individuální zvláštnosti jakékoliv.

V rámci volnočasových aktivit se děti naučí využít svůj potenciál pro uspokojení vlastních potřeb i ve prospěch společnosti. Proto je potěšující, že jsou organizace, které se dětem se SVP v jejich volném čase věnují. Pro činnost těchto organizací by mohla být přínosem přítomnost bezplatného asistenta u dětí se SVP při volnočasových aktivitách, pedagogické vzdělání všech zaměstnanců, znalost základů speciální pedagogiky u vedoucích jednotlivých aktivit, architektonické uzpůsobení budov a bezbariérový přístup.

Jak víme, ovlivňuje způsob trávení volného času nejen současný stav dětí se SVP, ale zároveň jejich budoucnost a také budoucnost společnosti. Tuto skutečnost by měly zohlednit organizace, které se volnému času dětí se SVP nevěnují. Jistě by bylo možné

najít způsoby, jak se dětem se SVP přiblížit – rozšířením nabídky volnočasových aktivit, úpravou stávajících činností či vytvořením nových možností.

Průzkum také ukázal, že ze strany rodičů dětí se SVP je malý zájem o volnočasové aktivity. Rodiče jsou v případě dětí se SVP jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňující trávení jejich volného času. Nenahraditelné je společné prožívání volného času, nemělo by však být jedinou možností. Jak dokládá obsah bakalářské práce, je žádoucí, aby rodiče věnovali pozornost volnočasovým aktivitám, které mohou jejich děti sdílet se svými intaktními vrstevníky. V tomto případě by mohla být prospěšná osvěta rodičů ze stran pedagogů v běžných základní školách či sociálních pracovníků o důležitosti trávení volného času. Rodiče by měli více oslovovat volnočasové organizace a poptávat jejich služby pro své děti. S rostoucí poptávkou by se začala navyšovat i nabídka.

8 Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem volného času dětí se SVP. Cíl bakalářské práce spočíval ve zjištění, jakým způsobem tráví volný čas žáci se SVP na druhém stupni běžných základních škol.

Teoretická část byla věnována pojmům volný čas a speciální vzdělávací potřeby. Volný čas byl popsán z hlediska vývoje, potřeby jeho pedagogického ovlivňování, specifických požadavků, funkcí, obsahu, cílů a faktorů ovlivňující volný čas dětí a mládeže. Pozornost byla věnována také volnočasovým organizacím pro děti a mládež. Cílovou skupinou bakalářské práce byli žáci se SVP na druhém stupni běžných základních škol, proto teoretická část obsahovala také charakteristiku dětí staršího školního věku.

V praktické části byl popsán průběh průzkumného šetření, metody a formy sběru dat. Data byla následně analyzována a interpretována pomocí grafů se stručným popisem. Na základě analýzy byly zodpovězeny průzkumné otázky. Bylo zjištěno, že polovina oslovených organizací nabízí volnočasové aktivity dětem se SVP a 80 % respondentů se již při své činnosti setkala s dětmi se SVP. Zájem ze strany rodičů dětí se SVP o volnočasové aktivity zaznamenalo 44 % respondentů. Celkově DDM registrují spíše malý zájem a sdružení Junák zájem neregistruje. Nejčastějším problémem organizací (DDM) při poskytování služeb dětem se SVP byla uvedena bezbariérovost. Ostatní případné potíže řeší zaměstnanci aktuálně dle potřeby. Respondenti uvedly konkrétně absenci asistenta, nekvalifikovaný personál, nevhodné zaměření činností, nedostatek informací o postižení, potřebu medikace. Při uskutečňování volnočasových aktivit se vedoucí setkali s počátečním ostychem dětí, posměchem, nadávkami. Děti nevěděly, jak se k sobě navzájem chovat, vadil jim odlišný přístup k dítěti se SVP. Děti se SVP se museli naučit dodržovat společná pravidla a pracovat ve skupině.

Jak bylo zmíněno, bylo průzkumným šetřením zjištěno, že z pohledu organizací mají rodiče dětí se SVP jen malý zájem o volnočasové aktivity pro své děti. Toto zjištění může být podnětem pro realizaci dalšího průzkumu, který by řešil stejnou otázku z pohledu rodičů nebo samotných dětí.

Zpracováním teoretické a praktické části bylo dosaženo cíle bakalářské práce. Smyslem bakalářské práce bylo poukázat na to, jak důležité je trávení volného času pro

děti se SVP. Ze všech funkcí, které výchova ve volném čase plní, je v tomto případě nejdůležitější funkce sociální. Její důležitost pro děti se SVP byla popsána výše, ale stejně důležité je společné trávení volného času také pro děti intaktní. Mohou se tak přirozeně seznámit s potřebami dětí se SVP, zbaví se obav z neznámého a jinakost se pro ně stane standardem. Obsah bakalářské práce by mohl být přínosem jak pro zástupce volnočasových organizací, tak pro rodiče, aby si tuto skutečnost uvědomili a hledali možnosti volnočasových aktivit pro všechny děti.

„Každý je génus. Ale pokud budeme posuzovat rybu podle její schopnosti vylézt na strom, bude celý svůj život žít s vědomím, že je neschopná“ (Albert Einstein).

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BARTOŇOVÁ, M., OPATŘILOVÁ, D., VÍTKOVÁ, M., 2013. *Přístupy k dětem a mládeži se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním mimo školu*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-242-0.

BENDL, S. a kol., 2015. *Vychovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4248-9.

GAVORA, P. a kol., 2010. *Elektronická učebnice pedagogického výskumu* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. [vid. 18.4. 2021]. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

HOFBAUER, B., KAPLÁNEK, M., ed. 2010. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Opuscula. ISBN 978-80-7394-240-3.

JANTOVÁ, A., JANTO, P., 2021a. Volný čas a volnočasové aktivity. In *Šance dětem* [online]. Aktualizováno 12.3. 2021 [vid. 20.3. 2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/volny-cas-volnocasove-aktivity>

JANTOVÁ, A., JANTO, P., 2021b. Začlenění zdravotně postižených dětí mezi zdravé. In *Šance dětem* [online]. Aktualizováno 6.4. 2021 [vid. 10.4. 2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/zacleneni-zdravotne-postizenych-deti-mezi-zdrave>

KAPLÁNEK, M. a kol., 2017. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1250-8.

KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRAJSKÁ SPRÁVA ČSÚ V LIBERCÍ, 2021. Charakteristika okresu Česká Lípa. In: *Český statistický úřad* [online]. 15.4. 2021 [vid. 20.4. 2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_cl

LECHTA, V., 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-679-9.

MÜLLER, O. a kol., 2004. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0231-9.

NEŠPOR, R. Z., 2020. *Sociologická encyklopedie* [online]. Aktualizováno 21. 9. 2020 [vid. 15.12. 2020]. ISBN ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C4%8Cas_voln%C3%BD

OPATŘILOVÁ, D., 2013. *Edukace osob s těžkým postižením a souběžným postižením více vadami* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita [vid. 12.2. 2021]. ISBN 978-80-210-6221-4. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:cab3a640-ed5e-11e8-a5a4-005056827e52?page=uuid:0be39040-1b99-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f>

OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D., 2014. Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením. In: *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. 17.12. 2014 [vid. 5.2. 2021]. ISSN 1802-128X. Dostupné z: [Využití volného času k rozvoji jedinců s tělesným postižením | Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením | Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity \(muni.cz\)](#)

PÁVKOVÁ, J. a kol., 2008. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, J., 2014. *Pedagogika volného času* [online]. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. [vid. 21.12. 2020]. ISBN 978-80-7290-666-6. Dostupné z: <https://docplayer.cz/180657-Pedagogika-volneho-casu.html>

Pionýr [online]. [vid. 15.5. 2021]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/>

POSPÍŠILOVÁ, H., ed., 2010. *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-7409-036-3.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. 2013. *Pedagogický slovník*. 7. aktual. a rozšíř. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŘÍČAN, P., 2014. *Cesta životem: vývojová psychologie* [online]. 3. vyd. Praha: Portál. [vid. 12.1. 2021]. ISBN 978-80-262-0772-6. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:b6a90630-e0d0-11e8-a5a4-005056827e52?page=uuid:72b173d0-e6a3-11e8-8d10-5ef3fc9ae867>

Skaut [online]. [vid. 15.5. 2021]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/>

SLOWÍK, J., 2016. *Speciální pedagogika*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0095-8.

STRAŠÁKOVÁ, M., 2011. Střediska volného času aktuálně. In: *Metodický portál RVP* [online]. 15.05. 2011 [vid. 10.5. 2021]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: [https://clanky.rvp.cz/clanek/c/NK/12455/STREDISKA-VOLNEHO-CASU-metodický portálAKTUALNE.html/](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/NK/12455/STREDISKA-VOLNEHO-CASU-metodicky-portalAKTUALNE.html/)

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie dětství a dospívání* [online]. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum. [vid. 12.1. 2021]. ISBN 978-80-246-2153-1. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:63a108b0-4f2d-11e7-b03f-005056827e52?page=uuid:e4240ab0-793e-11e7-8b50-001018b5eb5c>

VÁGNEROVÁ, M., HADJMOUSOVÁ, Z., 2003. *Psychologie handicapu. 4. část, Školní věk a dospívání postiženého dítěte*. 2. oprav. vyd. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-765-9.

VALENTA, M. a kol., 2014. *Přehled speciální pedagogiky. Rámcové kompendium oboru*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0602-6.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190, [vid. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Dotazník k průzkumnému šetření

Příloha B: Nabídka zájmových kroužků DDM Libertin Česká Lípa

Příloha C: Nabídka zájmových kroužků DDM Smetanka Nový Bor

Příloha D: Nabídka zájmových kroužků DDM Cvikováček Cvikov

Příloha E: Nabídka zájmových kroužků DDM Vážka Mimoň

Příloha A: Dotazník k průzkumnému šetření

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Hana Lajerová a studuji bakalářský program Speciální pedagogika pro vychovatele na Technické univerzitě v Liberci. V bakalářské práci se zabývám volným časem dětí staršího školního věku (11–15 let) se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména s mentálním a tělesným postižením, dlouhodobou nemocí, s poruchami zraku, sluchu, narušenou komunikační schopností, kombinovanými vadami a dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Dílčím cílem výzkumu je zjistit, jaké organizace nabízejí volnočasové aktivity těmto dětem na Českolipsku.

Ráda bych Vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a informace v něm uvedené budou použity pouze při tvorbě bakalářské práce.

Vím, že momentální situace není příznivá pro aktivní trávení volného času a pro Vaši činnost v této oblasti. Přesto doufám ve Vaši ochotu a spolupráci.

Velmi vám děkuji za pochopení a Váš čas.

1. Jste?

- muž
 žena

2. Jak dlouho se věnujete práci s dětmi?

- méně než rok
 1–5 let
 5–10 let
 déle než 10 let

3. Činnost v oblasti volného času je váš

- hlavní pracovní poměr
 vedlejší pracovní poměr (DPP, DPČ)
 dobrovolnická činnost

4. Jaké máte vzdělání pro práci s dětmi ve volném čase?

- pedagogika volného času
 speciální pedagogika
 vychovatelství
 žádné
 jiné

5. Ve které volnočasové organizaci působíte?

6. Jak dlouho organizace v obci působí?

- méně než 5 let
 5–10 let
 11–15 let
 více než 15 let

7. **Nabízené volnočasové aktivity vaší organizace jsou určeny dětem**
- předškolního věku (3–6 let)
  - mladšího školního věku (6–11 let)
  - staršího školního věku (11–15 let)
  - dospívajícím (15–20 let)
8. **Nabízí vaše organizace volnočasové aktivity dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?**
- ano
  - ne
9. **Z jakých důvodů vaše organizace dětem se speciálními vzdělávacími potřebami volnočasové aktivity nenabízí? (Uveďte, pokud jste na otázku 8 odpověděl/a "ne" a pokračujte otázkou 20.)**
- nemáme zájem o práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami
  - není zájem ze strany dětí a rodičů
  - nemáme dostatek kvalifikovaného personálu
  - není vhodné zaměření činnosti organizace
  - nevím, nezjišťoval/a jsem
  - nevím, nezjišťoval/a jsem
10. **Využívají děti se speciálními vzdělávacími potřebami vaši nabídku volnočasových aktivit? (Uveďte, pokud jste na otázku 8 odpověděl/a "ano".)**
- ano
  - spíše ano
  - spíše ne
  - ne
  - nevím
- Pokud jste na otázku 10 odpověděl/a "ne" pokračujte otázkou 20.
11. **Jaké jsou důvody speciálně vzdělávacích potřeb dětí, se kterými se v rámci činnosti v organizaci setkáváte?**
- mentální postižení
  - tělesné postižení
  - dlouhodobá nemoc (např. alergie, diabetes)
  - zrakové postižení
  - sluchové postižení
  - narušená komunikační schopnost
  - kombinované vady
  - sociálně znevýhodněné prostředí
  - jiné
12. **Jakou formou informujete veřejnost o dostupných aktivitách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami?**
- webovými stránkami
  - veřejnou nástěnkou (vývěskou)
  - ústně při zájmu a návštěvě rodičů v organizaci
  - nabídkou v ZŠ
  - letáčky
  - jinou

13. Máte nebo jste měl/a vy osobně v zájmovém kroužku (oddílu, skupině ...) dítě se speciálními vzdělávacími potřebami?

- ano
 ne
 nevím, nevidujeme

Pokud jste na otázku 13 odpověděl/a "ne" nebo "nevím" pokračujte otázkou 20.

14. Kdo vás informoval o speciálních vzdělávacích potřebách dítěte?

- rodiče/zákonní zástupci
 nadřízený pracovník
 nikdo, sám/a jsem postupně zjišťoval/a
 někdo jiný, uveďte:

15. Objevily se před nástupem dítěte problémy nebo bariéry, které bránily jeho přijetí?

- ano
 ne
 nevím

16. Pokud se bariéry objevily, uveďte jaké.

17. Objevily se problémy při začleňování dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu?

- ano
 ne
 nevím

18. Pokud se problémy při začleňování objevily, uveďte jaké.

19. Setkal/a jste se s projevy šikany ze strany dětí bez znevýhodnění vůči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami?

- ano
 ne

20. Jak zasáhla pandemie covid-19 do vaší činnosti?

21. Nabízíte v současné době dětem online aktivity?

- ano
 ne

Příloha B: Nabídka zájmových kroužků DDM Libertin Česká Lípa

Kroužky 2020/2021

LIBERTIN

Název Kroužku	Čas konání	Věk/let
3D TISK	PO 16:30–18:00	12–15
ADELLINE – JUNIORKY	ČT 16:30–18:00, PO 17:30–19:00, ÚT 15:30–18:00	12–14
AJ S PEPOU DĚTI ZŠ	ÚT 16:00–17:30, ČT 16:00–17:30	8–12
BASKETBAL – STARŠÍ MINIŽÁKYNĚ	PO 17:30–19:00, ÚT 17:15–18:45, ČT 17:30–19:00	11–12
FOTOGRAFICKÁ LABORATOŘ	ST 17:00–18:30	10–18
HOROLEZECTVÍ I.	PO 17:00–19:00, ČT 17:00–18:00	9–15
HOROLEZECTVÍ II.	ÚT 17:00–19:00, ČT 18:00–20:00	12–18
CHOVATEL – OŠETŘOVATEL	ST 15:30–17:30	9–16
JÓGA	ÚT 18:00–20:00	0–18
KERAMIKA	ÚT 15:00–17:00	6–15
KREATIVKA PRO ŠKOLÁKY	ST 16:00–18:00	6–15
MÍČOVÉ HRY	ČT 17:00–18:00	8–15
MYSLIVECKÝ KROUŽEK	PÁ 17:00–18:00	8–18
RADIOTECHNIKA	PO 15:00–18:00	8–15
ROBOTIKA	ÚT 16:00–17:00	10–15
RYBÁŘI	ST 16:00–17:00	8–18
SPORTOVNÍ GYMNASTIKA – DÍVKY	PO 16:30–19:00, ST 16:30–19:00, PÁ 16:30–19:00	5–15
ŠACHY	ÚT 13:00–15:00	7–15
TENIS	PO 16:30–18:00, PO 18:00–20:00, ST 16:30–18:00	8–20

TERARISTIKA	PO 16:00–17:30	8–18
TUTTI FRUTTI – CONTEMPORARY – HERSHEY’S	PÁ 17:00–18:00	12–16
TUTTI FRUTTI – CRAZY ROLLS	PO 15:00–16:00, ST 14:30–16:00, ČT 17:15–18:15	8–12
TUTTI FRUTTI – FRESH DROPS	PO 15:30–17:00, ČT 17:30–19:00, PÁ 14:30–16:00	10–14
TUTTI FRUTTI – JELLY M’S	PO 17:00–18:30, ČT 16:00–17:30, PÁ 16:00–17:30	10–15
TUTTI FRUTTI – LAFFY TAF	PÁ 16:00–17:30, ST 17:30–19:00, PO 17:30–19:00	10–14
TUTTI FRUTTI – MAMBA	PÁ 16:00–17:30, ST 17:30–19:00, PO 17:30–19:00	12–16
VESELÉ PÍSKÁNÍ	ČT 18:00–19:00	0–99
VÝTVARNÁ VÝCHOVA	PÁ 14:00–20:00	5–20

Kroužky 2020/2021

Název Kroužku	Čas konání	Věk/let
AFRICKÉ BUBNY A RYTMIKA	ST 17:00–18:30	9–99
ARMY TÝM	PO 16:00–18:00	11–15
BASKETBAL	ČT 17:30–18:45	12–15
BORÁČEK pohybová průprava	ST 16:00–17:00	5–14
BORÁČEK společenský tanec	PO 15:30–17:00, PÁ 16:30–18:00	5–14
DÍLNIČKA PRO HOLKY	ÚT 16:00–17:30	9–14
DŘÍVKOVÁNÍ PRO STARŠÍ	ST 16:30–18:00	10–15
FLORBAL	PO 17:30–18:45	12–15
FOTBAL 4	PO 17:00–18:30, ST 17:00–18:30, PÁ 17:00–18:30	11–12
FOTOGRAFICKÝ	ST 16:30–18:00	11–14
HASIČSKÝ KROUŽEK	ÚT 16:00–17:45	6–12
HERECTVÍ S PERLOU	PO 16:00–17:30	12–14
HISTORICKÝ ŠERM	ÚT 15:00–17:00	8–15
HOROLEZECKÝ KROUŽEK 2	ST 15:00–17:00	8–12
HOROLEZECKÝ KROUŽEK 3	PO 17:00–18:30,	13–18
INKY LASKOMINKY	ÚT 15:30–17:30	9–15
JÓGA PRO DĚTI starší	PO 16:00–17:00	8–12
KERAMIKA	ÚT 15:00–16:30	7–14
KERAMIKA s točením pro starší	ST 16:30–18:00	11–15
KRESBA A MALBA	ČT 17:00–18:30	10–99
LEGO ROBOTIKA pro starší	ST 16:30–18:00	11–14
LEHKÁ ATLETIKA	PO 17:00–18:30, ČT 17:00–18:30	11–14
MODERNÍ TANCE	ST 15:00–16:30	9–14

NOVOBORSKÉ MAŽORETKY	ÚT 17:00–19:30, PÁ 17:00–19:00	12–18
ORIENTAČNÍ BĚH	ST 16:00–17:30	8–99
OUTDOOROVÉ SPORTY	ÚT 16:00–17:30	9–14
PÁJI KUČTÍCI	ČT 16:30–18:00	8–14
PARKOUR	PÁ 18:00–19:30	10–15
RYBÁŘSKÝ KROUŽEK	PO 15:00–16:00	6–14
STOLNÍ TENIS	ÚT 17:00–19:00	7–14
ŠACHY	ST 15:30–17:00	6–14
ŠITÍ NITÍ	PÁ 16:00–17:30	8–14
TURISTÁK	SO 09:30–16:00	6–15
VÝTVARKA	PÁ 17:00–18:30	11–15
VÝTVARNÉ TVOŘENÍ	PÁ 14:00–15:30	8–14
ZDRAVĚJŠÍ VAŘEČKA	PO 15:30–17:00	9–14

Příloha D: Nabídka zájmových kroužků DDM Cvikováček Cvikov

Nabídka dětské zájmové činnosti pro školní rok 2020/2021

CO?	KDY?	KDE?	PRO KOHO?
Aerobic Zumba	út 16.00–17.30	tělocvična škola	1. a 2. stupeň ZŠ
Cvičení rodičů s dětmi	st 16.00–17.00	Sokolovna tělocvična	děti do 6 let s rodiči
S námi v kondici – kondiční cvičení pro dospělé	st 17.00–18.00 a podle volné kapacity Sokolovny	Sokolovna tělocvična	studenti, dospělí
Vaření a pečení	po 16.00–17.30	DDM kuchyň + jídelna	1. a 2. stupeň ZŠ
Rybářský kroužek	st 15.30–16.30	DDM společenská místnost + rybník	1. a 2. stupeň ZŠ
Internetový klub + PC	po 15.00–16.30	DDM PC učebna	1. a 2. stupeň ZŠ
Kynologie – spolupráce	so od 14.00 ne od 9.00	kynologický areál	po dohodě
Stolní tenis – začátečníci	pá 16.00–18.00	Sokolovna tělocvična	začátečníci
Stolní tenis – pokročilí	út 19.30–20.30	Sokolovna tělocvična	pokročilí
Zdravá záda	út 15.00–16.00	Sokolovna tělocvična	1. a 2. stupeň ZŠ
Mladá atletika	po 17.00–18.30 čt 15.30–17.00	Sokolovna tělocvična, školní hřiště	po dohodě
Atletika	po 18.30–20.00 út 16.30–18.00 čt 17.00–19.00	Sokolovna tělocvična, školní hřiště	po dohodě
Mandalý pro všechny	st 17.30–19.00 jednou za 14 dní	DDM atelier	děti a dospělí
Taneční kroužek pro nejmenší	st 15.00–16.00	Sokolovna tělocvična	předškolní děti
Klub seniorů	čt od 14.00 jednou za 14 dní	DDM zázemí	senioři
Florbal	út 18.00–19.30	Sokolovna tělocvična	1. a 2. stupeň ZŠ
Myslivecký kroužek Kulišci	út 16.00–18.00	DDM společenská místnost + les, příroda	1. a 2. stupeň ZŠ
Chovatelský kroužek	po 14.30–16.00	DDM zázemí	1. a 2. stupeň ZŠ
Korálkování	st 15.00–17.00	Volnočasový Klub	1. a 2. stupeň ZŠ
Zašívárna	st 16.00–17.30	DDM atelier	1. a 2. stupeň ZŠ, dospělí
Quilling aneb proužky kam se podíváš	čt 16.00–18.00 jednou za 14 dní	Volnočasový Klub	1. a 2. stupeň a dospělí
Klub maminek KOPRETINA	dle domluvy podle zájmu	DDM – herna, zahrada	maminky s dětmi
Němčina/Španělština	pá – čas bude podle zájmu upřesněn	DDM – učebna	1. a 2. stupeň
Klub v Sokolovně	po – čt 12.30–17.00 pá 12.30–16.00	Volnočasový klub, hřiště u Sokolovny	1. a 2. stupeň ZŠ

Nabídka kroužků ve Vážce 2020–2021

Název kroužku	Čas konání	
CHOVATELSKÝ KROUŽEK	po, st, pá	14,00–15,00
VÝTVARNÁ DÍLNA V OK CVRČEK	po, út, st	10,00–10,30
BĚŽECKÝ KROUŽEK	pondělí	15,00–16,00
AEROBIK	úterý	15,00–16,00
KUCHAŘSKÁ DÍLNA	středa	14,00–15,45
MÍČOVÉ HRY	středa	15,15–16,15
FITNESS KROUŽEK	středa	16,15–17,15
PĚVECKÝ SOUBOR	čtvrtek	14,00–15,00
VÝTVARNÁ DÍLNA	čtvrtek	15,15–16,45
EKOKROUŽEK	čtvrtek	15,00–16,30
POHYBOVÉ HRY	pátek	14,00–15,30
KORÁL	pátek	16,00–18,00
KROUŽEK „VÝLETNÍČEK“		sobota